

УДК 811.111'42:82-311
№ Держреєстрації 0117U006792

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Херсонського державного
університету, професор

Александр Співаковський
Олександр СПІВАКОВСЬКИЙ

«27» березня 2023 р.

ЗВІТ

ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ

**«ЛІНГВОКОГНІТИВНІ І КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ
АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ»**

(заключний)

Перший проректор,
доктор педагогічних наук,
професор

Сергій ОМЕЛЬЧУК

Керівниця НДР
докторка філологічних наук,
професорка

Лариса БЄЛІХОВА

Херсон - Івано-Франківськ – 2023

СПИСОК АВТОРІВ

Керівниця НДР

докторка філологічних наук, професорка

(анотація, вступ, 1.3., 3.1, 3.2., 3,3, висновки)

Л.І.Белєхова

Відповідальні виконавці

докторка філологічних наук, професорка

(підрозділи 1.1., 2.1., 2.3.)

кандидатка філологічних наук, доцентка

(1.2., 2.2.)

А.О. Цапів

І .А. Ткаченко

АНОТАЦІЯ

Об'єкт дослідження – лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні властивості мовно-мовленнєвих одиниць (від мікро- до макро-мовленнєвих утворень) англійськомовного постмодерністського дискурсу.

Мета роботи – полягає в розробці і обґрунтуванні теоретико-методологічних підходів і практичних засад до вивчення особливостей образності американського, британського й австралійського дискурсу й подальшій розбудові теорії образів і концептів у комунікативно-прагматичному і культурологічному аспектах; виявленні вербальних та невербальних засобів творення поетики наративу англійських, американських та австралійських художніх текстів.

Методи дослідження – у науковому доробку використані традиційні і новітні методи лінгвістичного дослідження разом і розробленою комплексною інтегративною методикою аналізування мовленнєвих конструктів у трьох вимірах: передконцептуальному, концептуальному і вербальному.

Зосереджено увагу на проблемах лінгвокогнітивного моделювання концептів і різних типів образів; виявленні лінгвокогнітивних механізмів їхнього формування й комунікативно-прагматичних властивостей, які забезпечують реалізацію прагматичної настанови тексту, авторської інтенції та, нарешті, здійснюють певний перлокутивний вплив на читача та/або створюють емоційний резонанс.

Здійснено ґрунтовний аналіз особливостей та тенденцій розвитку публіцистичного дискурсу американської і британської лінгвокультури; установлені домінантні комунікативно-прагматичні стратегії їх функціонування.

Розкрито мультимодальну природу наративу через аналіз вербальних і невербальних семіотичних модусів.

Ключові слова: лінгвокогнітивні, комунікативно-прагматичні властивості; передконцептуальний, концептуальний і вербальний виміри; авторська інтенція, емоційний резонанс; стратегії; поетика наративу, мультимодальність, семіотичний модус.

Умови одержання звіту: за договором. 03680, Київ, вул. Горького, 180, УкрІНТЕІ.

ABSTRACT

The object of the study is the linguistic-cognitive and communicative-pragmatic properties of speech-language units (from micro- to macro-speech formations) of the English-language postmodern discourse.

The purpose of the work is to develop and justify theoretical and methodological approaches and practical foundations for studying the features of the imagery of American, British and Australian discourse and the further development of the theory of images and concepts in communicative, pragmatic and cultural aspects; identifying verbal and non-verbal means of creating the poetics of the narrative of English, American and Australian literary texts.

Research methods - traditional and modern methods of linguistic research are used in the scientific work together with the developed complex integrative method of analyzing speech structures in three dimensions: pre-conceptual, conceptual and verbal.

Attention is focused on the problems of linguistic-cognitive modeling of concepts and different types of images; identifying the linguistic-cognitive mechanisms of their formation and communicative-pragmatic properties that ensure the implementation of the pragmatic instruction of the text, the author's intention and, finally, exert a certain perlocutionary influence on the reader and/or create an emotional resonance.

A thorough analysis of the features and trends in the development of the journalistic discourse of the American and British linguistic culture was carried out; the dominant communicative and pragmatic strategies of their functioning are established.

The multimodal nature of the narrative is revealed through the analysis of verbal and non-verbal semiotic modes.

Keywords: linguistic-cognitive, communicative and pragmatic properties; pre-conceptual, conceptual and verbal dimensions; author's intention, emotional resonance; strategies; poetics of narrative, multimodality, semiotic mode.

Conditions for receiving the report: by agreement. 03680, Kyiv, Gorkyi St., 180, UkrINTEL.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІЗНОЖАНРОВОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКИХ, БРИТАНСЬКИХ І АВСТРАЛІЙСЬКИХ ТЕКСТІВ)	10
1.1. Систематизація наукових підходів до аналізу образності художніх текстів: розробка нової методики аналізування передконцептуального рівня тексту.....	10
1.2. Реконструкція концептуальної іпостасі тексту: моделі нарації	23
1.3 Аналізування вербального рівня текстів: лінгвокогнітивні засоби творення образів та нові прийоми їх інтерпретації.....	32
РОЗДІЛ 2. ОБРАЗНИЙ ПРОСТІР АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ	
2.1 Конструювання художнього образу в австралійському художньому дискурсі: лінгвокогнітивний та лінгвокультурологічний виміри	33
2.2 Наративне конструювання персонажних образів: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти	40
2.3 Поетика наративу англійськомовних художніх текстів для дітей у мультимодальному висвітленні.....	44
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ	46
3.1. Особливості об'єктивації концепту КОНСЕНСУС в американському й британському публіцистичному дискурсі	46
3.2. Маніпулятивна стратегія як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС	51

3.3. Самопрезентація як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.....	56
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТОК А	67

ВСТУП

Звіт представляє собою аналітичний огляд наукового доробку членів кафедри англійської мови та методики її викладання з індивідуально колективної теми «Лінгвокогнітивні й комунікативно-прагматичні аспекти дослідження тексту»

Актуальність роботи визначається її відповідністю загальним спрямуванням лінгвістичних студій на пошук нових методів дослідження різних видів і типів дискурсу, етнокультурної специфіки художніх текстів різних етнічних лінгвокультур, нових підходів до аналізу концептів. **Актуальність** обраної проблематики підсилюється вибухом наукового інтересу до наративних аспектів текстів.

Розширення обрії лінгвістичної науки, чисельні наратологічні розвідки в Україні і за кордоном зумовили вибір напрямів наукового дослідження серед учасників колективної теми кафедри.

У пропонованому дослідженні увагу зосереджено на виявленні лінгвостилістичних засобів та встановленні наративних стратегій і тактик творення образу наратора в постмодерністському англійському дискурсі; на визначенні типових моделей конструювання художніх наративів англійської, американської та австралійської лінгвокультури та виявлення головних наративних прийомів творення поезики різних типів наративів.

Глибокі соціальні трансформації, що відбуваються останнім часом у суспільстві, виявляються в його певній дестабілізації. В умовах подібної кризи загострюються проблеми досягнення консенсусу, солідарності, переосмислення людських цінностей, формування позитивних взаємовідносин, встановлення атмосфери взаєморозуміння. Консенсус є багатограним явищем, що охоплює всі сфери людської діяльності. У полікультурному просторі характер соціальних процесів обумовлює актуальність дослідження проблеми консенсусу, що передбачає в остаточному підсумку досягнення згоди в процесі комунікативної взаємодії.

Суголосно з вимогами часу в дисертаційному дослідженні Н.Г. Нісаноглу (2021) *уперше*: виявлено лінгвокогнітивні й комунікативно-прагматичні параметри концепту КОНСЕНСУС в американському і британському публіцистичному дискурсі; схарактеризовано особливості його дискурсивної актуалізації; встановлено чинники, що зумовлюють вибір експліцитного або імпліцитного способу вираження концепту КОНСЕНСУС в публіцистичному дискурсі; виявлено засоби, що експлікують та імплікують досліджуваний концепт в англійськомовному публіцистичному дискурсі; встановлено основні комунікативні стратегії дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС.

Необхідно підкреслити, що всі дослідження виконувалися на текстах які ще не піддавалися лінгвістичному аналізуванню з позицій нових напрямів сучасної філології.

Отже, у результаті роботи над індивідуально-колективною темою захищено 4 кандидатських дисертації і одна докторська, опубліковано розділи у шести колективних монографіях, взято участь у 26 міжнародних і всеукраїнських конференціях.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТАДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІЗНОЖАНРОВОГО АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКИХ, БРИТАНСЬКИХ І АВСТРАЛІЙСЬКИХ ТЕКСТІВ)

1.1. Систематизація наукових підходів до аналізу образності художніх текстів: розробка нової методики аналізування передконцептуального рівня тексту

Беручи до уваги затверджену колективно-індивідуальну кафедральну тему, вважаємо за потрібне навести короткий огляд еволюції поглядів вчених на проблематику дослідження з метою висвітлення й уточнення цілей нашого дослідження. Отже, образність як домінуюча властивість поетичного твору завжди знаходилася у центрі уваги досліджень з поезики художнього тексту (В.В. Виноградов, М.Ю. Лотман, В.Б. Шкловський, Р.Й. Якобсон). У когнітивній лінгвістиці проблема образності набула особливої актуальності у зв'язку з новим когнітивним підходом до тлумачення образних засобів. У світлі теорії концептуальної метафори (M.Freeman, M.Johnson, G.Lakoff, M.Turner) та метонімії (Z.Kovecses), концептуальної інтеграції (G.Fauconnier, M.Turner) образні засоби, зокрема метафора і метонімія тлумачаться як власне способи мислення. У когнітивній поезиці (О.П. Воробйова, Л.І.Белехова, M. Freeman, R. Tsur, P.Stockwell) розроблена теорія словесного поетичного образу (Л.І.Белехова), визначено особливості його формування, підґрунтям яких слугує концептуальна метафора, метонімія (С.А.Андреева, М.О. Акішина, А.О.Колесова), концептуальний оксиморон (О.С. Маріна, О.Г. Скідан), на матеріалі різних авторів і літературно-стильових напрямів розкрито лінгвокогнітивні механізми формування й особливості функціонування художніх образів в художніх текстах (Л.І. Белехова,). Проте англійський художній дискурс ХХІ століття, який демонструє низку унікальних ознак, що визначають особливості національного менталітету та

культури американської, британської та австралійської мовних спільнот, не отримав належного вивчення.

Крім того виникла необхідність активізувати когнітивістський вектор прагматичних досліджень, що дозволяє дослідження ілокутивної сили та перлокутивного ефекту одиниць не лише тексту, а й дискурсу..

Зважаючи на тему нашого звітнього періоду і з огляду на комунікативно-прагматичний підхід вивченню підлягають образні засоби як такі, що актуалізують певні інтенції автора. Дискурсивною складовою образності вважаємо способи репрезентації інформації читачеві з урахуванням прагматичної спрямованості тексту, інтенцій автора й контексту, спрямовані на досягнення певного перлокутивного ефекту.

Актуальність роботи пояснюється загальним спрямуванням сучасних лінгвістичних студій на встановлення та обґрунтування змін у функціонуванні одиниць мовної системи, зумовлених як розвитком мови в цілому, так і особливостями художнього мовлення ХХІ століття. Своєчасності дослідженню додає й той факт, що воно здійснюється на теренах новітньої лінгвістичної парадигми, що дозволяє глибше поринути у лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні властивості образності. З'ясування когнітивно-прагматичної ролі образотворчих засобів у художньому тексті уможлиблюють їх адекватну інтерпретацію, розкриття прагматичного потенціалу образності для виявлення прихованих смислів, яких вона набуває у поетичному дискурсі сучасності.

Оскільки в сучасній когнітивній лінгвістиці утвердився, розроблений Л.І. Белеховою підхід до тлумачення словесного образу, а надалі й кумулятивного художнього образу, і будь якої поетичної форми як тривимірної величини, що інкорпорує передконцептуальну, концептуальну і вербальну іпостасі (див. напр.: Белехова 1999, 2002; О.С. Маріна 2004; 2016; Макарова 2019), наведемо подальші розробки цієї проблеми у пропонованому дослідженні.

У сучасній когнітивній науці визнано, що людина свідомо

використовує лише п'ять відсотків ресурсів свого мозку, решта пов'язана з позасвідомою діяльністю, яку К. Юнг називав “колективним позасвідомим”, архетипами (Юнг 1996, 102). У контексті досліджень когнітивної семантики Дж. Лакофф та М. Джонсон визначили поняття “когнітивного позасвідомого” (cognitive unconscious) як властивості людської психіки (mind) формувати передконцептуальні структури думки шляхом гештальтного сприйняття предметів і явищ об'єктивної реальності через тілесну, чуттєво-наочну й сенсорно-моторну взаємодію людини з оточуючим світом (Lakoff 1987, с. 269-270; Lakoff, Johnson 1999, с. 10-11). Наукові експерименти у галузі психології та нейрології довели, що більшість мисленнєвих операцій людина здійснює автоматично (не усвідомлюючи їх), але не через пригнічення інстинктів позасвідомого, як їх тлумачив З.Фрейд (Фрейд 1995, с. 341), а тому, що вона оперує ними поза рівнем когнітивного усвідомлення, не додаючи ніяких зусиль до їх розуміння (Churchland 1986, с. 42-46). Це відбувається завдяки тому, що частина поняттєвої системи людини, її розум сформовані ще до рефлексійної стадії її розвитку (Lakoff, Johnson 1999, с. 12).

Мовою сучасної когнітології архетипи К. Юнга можна назвати передконцептуальною основою для формування структур репрезентації знання, своєрідними когнітивними образами, на які орієнтується людина у своїй інстинктивній поведінці: інтуїтивне схоплення архетипів передують будь-якій її діяльності, це – когнітивна структура, що зберігає родовий досвід людства [Топоров 1995, с. 38].

Сьогодні як у вітчизняних, так і зарубіжних дослідженнях окреслено шляхи вивчення архетипів у міфології, фольклорі, релігійних писаннях та художній літературі, визначено коло найбільш розповсюджених архетипних тем, сюжетів, персонажів та символів (Ackerman 1991; Bodkin 1952; Boyer 1996; Campbell 1988; Frye 1982, с. 112-124). Предметом дослідження архетипів у лінгвістиці є виявлення способів їх словесного оформлення (див. напр.: Слухай 2011; Старовойтова 2008; Топорова 1994, 1996).

Розбіжність у тлумаченні понять “архетип”, “архетипний смисл” і “архетипний образ”, загальна спрямованість сучасних лінгвістичних розвідок з семантики художнього тексту на виявлення способів і засобів формування й експлікації нових і прихованих смислів, зумовлених специфікою лінгвокреативної майстерності автора і лінгвістичної компетенції читача, визначають **актуальність** дослідження. Одним із завдань пропонованого дослідження є розробка методики інтерпретації архетипних образів шляхом виявлення лінгвокогнітивних операцій і прийомів конструювання їх смислів у поетичному дискурсі. **Об’єктом** дослідження постають архетипні словесні образи, а **предметом** – особливості їхнього формування й функціонування.

Необхідно наголосити на необхідності знання інвентарю психологічних і культурних архетипів для визначення передконцептуальної іпостасі текстів. Отже, до психологічних архетипів відносяться архетипи: Самість, Его, Тінь, Дух, Аніма, Анімус, Мати/Жінка, Світло, Темрява, Вогонь, Вода, Земля, Повітря, Море, Орієнтація, Регенерація або Трансформація (Юнг 1996-а, с. 93-95, 109, 112, 123, 124, 126, 139, 145-148; Юнг 1997, с. 422;). До культурних архетипів відносимо архетипи: Трійці, Мадонни або Богоматері, Персони/Маски, Героя/Трікстера, Вічного Мандрівника, Світового Дерева, Світового Яйця, Мудрого Старця/Старухи, Життя, Смерті, Розвитку, Метаморфози, тобто Трансформації і таке інше (Маслова, с. 108, 169; Фрезер, с. 111-115). Не слід плутати поняття архетипа як колективного позасвідомого та архетипного образу як усвідомленого втілення імплікаційних ознак архетипу у творенні текстового конструкту. Список культурних архетипів відкритий, але не безкінечний. Його можна доповнити лише етнокультурними архетипами, а не прообразами літературних творів світової скарбниці.

Безумовним **теоретичним і практичним внеском** у сучасну лінгвістику можна вважати розробку про етнокультурні архетипи, в якій сформульовано суть поняття, їхню роль для характеристики перед концептуальної іпостасі художніх образів. **Етнокультурні архетипи** – це

константи національної духовності, що виражають та закріплюють основоположні властивості етносу як культурної цілості. У кожній національній культурі домінують свої етнокультурні архетипи, які суттєво визначають особливості світогляду, характеру художньої творчості та історичної долі народу. Так, у германській духовності К.Юнг виділяє раціоналізм та прагнення свободи й порядку, що відбивається в архетипному образі Вотана, який є “неперевершеним втіленням тієї фундаментальності, що особливо властива німцям” (Юнг 1996-б, с. 389). Архетипом українського духу вважають філософію Серця, що означає переважання емоції над розсудом, інтуїції над раціональністю (Горський 1990, с. 15). Навряд чи можливо говорити про архетип американського народу через його молодість та неоднорідність, скоріше доцільно визначати стереотипи американського образу життя.

В австралійській культурі простежуються архетипи Змій-Веселка, DREAMING / ДРІМІНГ (спосіб буття австралійських аборигенів), який не має відповідних аналогів в інших культурах і коректного варіанту перекладу). Він осмислюється як хронотоп. «Dreaming» – частина реальності австралійських аборигенів; водночас, це місце зіткнення двох світів: реального й ірреального; місце зародження духовності (Маляренко 2012, с. 72). Етноконцепт DREAMING в австралійській лінгвокультурі поєднує минуле й майбутнє, наголошує на всіх духовних і соціальних аспектах життя австралійських аборигенів, втілює їх вірування: для них минуле й майбутнє поєднано в одну позачасову реальність, яка презентує найважливіший аспект давньої системи вірувань корінних австралійців, а також підкреслює її значущість у їх повсякденному житті. Для автохтонних мешканців Австралії «Dreaming» – не давно минула епоха, а нескінченна вічність, це місце звідки люди приходять (народжуються), яке оновлює людей (у прямому й переносному значенні) і куди вони повертаються після смерті (ідея реінкарнації).

Слід зауважити, що смисли етноконцептів *БУМЕРАНГ*, *БУШ*, які сформувалися в художній свідомості австралійців під впливом етнореалій Буш і Бумеранг, зумовили розширення імплікативного поля універсального архетипу Світове Дерево. У системі цінностей австралійців Буш асоціюється не тільки із внутрішніми районами Австралії, величезними просторами необжитої землі, а й з усією Австралією і є її уособленням. В австралійській лінгвокультурі етноархетип Світове Дерево має безліч форм репрезентації у міфах, казках, фольклорі, постає в низці обрядів, ритуалів, замовлянь, що є узагальненням досвіду предків австралійських аборигенів. Найбільш яскраве втілення етноархетип Світове Дерево знаходить в художній літературі, зокрема у віршованих текстах австралійської поезії, об'єктивуючись у фітонімах та трансформуючись у флористичних образах-символах. Дерево є тією ланкою, що поєднує дві стихії: землю і небо. До прикладу, образ неба у контексті поетичного тексту «The Wattle Tree» Д. Вілкокс набуває гіперболізованих ознак, відбиває специфіку міфологічного сприйняття світу австралійськими аборигенами згідно з народно-традиційною картиною світопорядку. Австралійські аборигени вважають, що Світове Дерево підтримує звід небес, а його гілки посипані зірками:

Towards illimitable skies

From the earth the trees arise:

Givers of Joy, their gold and green

Against the blue of Heaven is seen.

A symbol of man's destiny

Is the blossoming the wattle tree

(HV, Wilcox The Wattle.. 234).

У наведеному фрагменті лексема “*gold*” водночас експлікує жовтий колір та цінний метал, адже акація є символом Австралії. Фітонім

“*wattle*” символізує дерево, що надає людині наснаги, радості. На особливу повагу австралійців заслуговує візуальний образ квітучого дерева акації. Сьогодні гілки золотої акації прикрашають герб Австралії. Це

національний флористичний символ країни, а 1-го вересня в країні святкується Національний день акації.

Методика аналізу архетипних образів у художньому дискурсі та конструювання їх смислу.

Вихідними для нашого дослідження стали положення когнітивно-комунікативної парадигми про те, що світ не лише інтерпретується, а й конструюється; дискурс, поетичний зокрема, є мисленнєво-комунікативною діяльністю адресанта й адресата, яка є сукупністю процесу й результату і включає позалінгвальний та власно лінгвальний аспекти (Шевченко 2005, с. 17). Значення й смисли містяться не в мовленнєвих одиницях (Lakoff 1999, р. 11), а конструюються у дискурсі (Шевченко 2005, с. 15). Базовими орієнтирами роботи слугують розвідки когнітивної лінгвістики про втілене розуміння, що лежить в основі аналогового мапування як механізму формування концептуальної метафори й метонімії (Freeman 2000, р. 253) та положення когнітивної поетики про *креативність* когнітивних процесів, яка сприяє появі нових смислів, *домінування когнітивного позасвідомого*, котре зумовлює важливість передкатегоріального опрацювання інформації (Tsur 2012, р. 44-56). Сьогодні аксіомою є те, що концептуальна система людини формується різними видами знань, що зумовлено тим, по яких каналах отримано інформацію і як її усвідомлено: через когнітивне позасвідоме чи свідоме (Юнг 1997, с.178). Ось чому в понятті концептуальної системи ми розрізняємо три рівні ментальних репрезентацій: **довербальний**, або **передконцептуальний**, що містить схемні образи архетипів та базових концептів (basic-level concepts), визначені в когнітивній лінгвістиці як ідеальні когнітивні моделі (ICM) (Lakoff 1987, с. 68, 269-270), **концептуальний**, структурований різними концептами, упорядкованими у схематичні моделі образів за допомогою трансформацій схемних образів (image schemas) (Lakoff 1987, с. 283-284; 50, с. 27, 29) і **вербальний**, що оприявлює у словесних образах архетипні та базові схемні образи й концептуальні схеми тропів. У контексті роботи архетипи вважаються

передконцептуальною основою формування словесних образів. Вони – передзнання людства, “закодована можливість множинності, що є гарантією проти глухих кутів еволюції” (Мамардашвили 1996, с. 53). Як ми вже вказували, наукові експерименти у галузі психології та нейрології Вони – передзнання людства, “закодована можливість множинності, що є гарантією проти глухих кутів еволюції” (Мамардашвили 1996, с. 53). Її довели, що більшість мисленнєвих операцій людина здійснює автоматично (не усвідомлюючи їх), але не через пригнічення інстинктів позасвідомого, як їх тлумачив З.Фрейд (Фрейд 1995, с. 341), а тому, що вона оперує ними поза рівнем когнітивного усвідомлення, не додаючи ніяких зусиль до їх розуміння (Churchland 1986, с. 42-46).

Архетип як такий ще не є образом, це тільки емоціогенні передзнання, концептуальні імплікації, викликані позасвідомою реакцією первісної людини на таємні сили природи, нездатністю людини пояснити причину свого емоційного стану, зумовленого впливом оточуючого середовища (Юнг 1997, с. 64, 90-98). Категоризація емоцій, концептуалізація емоційного досвіду людини формує “внутрішній емоційний лексикон”, який сприймається як обов’язкова частина складної структури знань, представлених у свідомості (Шаховский 2009, с. 132). У контексті нашої роботи внутрішній емоційний лексикон розуміємо як передконцептуальну структуру словесного образу і пропонуємо у вигляді схемних образів архетипів як форматів репрезентації знань про них.

У цілому **методика експлікації архетипів** складається з декілька етапів, що включають низку когнітивних операцій і процедур з обробки семантики художнього тексту й інтерпретаційних стратегій його прочитання.

Перший етап – ідентифікація архетипів та моделювання схемного образу архетипу – охоплює низку автоматичних та свідомих операцій, спрямованих на активацію та активізацію знань про архетипні ознаки, що втілені у семантиці номінативних одиниць художнього тексту. Цей етап передбачає ознайомленість читача /інтерпретатора з теорією

архетипів, їх класифікацією та змістом, а також з основним положенням когнітивної теорії образності, яке полягає у тлумаченні словесного образу як лінгвокогнітивного текстового конструкта, тривимірної величини, що інкорпорує передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі (Белехова 2002: 145-146). Передконцептуальну іпостась словесного образу формують концептуальні імплікації архетипів, що і є його підґрунтям та ядром образу. Таке розуміння ядра словесного образу узгоджується з поняттям схемного образу Дж. Лакоффа (Lakoff 1987, 283-284) та М. Джонсона (Johnson 1987: ххі). Моделювання схемного образу архетипу означає виявлення змісту архетипу, репрезентацію його схемного образу. Схемний образ будь-якого архетипу як формат структури передзнання, отриманого внаслідок емоційного досвіду людини, містить концептуальні імплікації та концептуальні ознаки. Останні актуалізуються у семантиці номінативних одиниць словесного образу. Так, наприклад, передконцептуальною іпостассю словесного поетичного образу *“The black depth of my sorrow”* (Flint PC, 80) – *“Темна глибина моєї печалі”* – є архетип ТЕМРЯВА, що активується наявністю негативних емотивних сем у номінативних одиницях *black* – *чорний*, *depth* – *глибина*, *sorrow* – *печаль*. Архетип ТЕМРЯВА отримує позначення у системі мови через архетипні символи темряви: НІЧ, ЧОРНИЙ КОЛІР, ТРАУР, ГЛИБОЧІНЬ. Останній, своєю чергою, активує появу схемного образу ВМІСТИЛИЩЕ, оскільки слово *depth* – *глибина*, *глибочінь* має споріднену концептуальну ознаку *вимір*.

Концептуальна іпостась є когнітивним кодом словесного образу, що передає його узагальнений зміст. Формування концептуальної іпостасі образу здійснюється через трансформації схемного образу царини джерела й мети (source and target domain) шляхом різних видів поетичного осмислення за допомогою лінгвокогнітивних операцій мапування (mapping) і лінгвокогнітивних процедур розширення, узагальнення, перспективізації, компресії, зіткнення, комбінації та інтертекстуалізації (Lakoff, Johnson 1999; Fauconnier, Turner 1998; Freeman 2000).

У тексті актуалізується не увесь зміст архетипу, а лише деякі його концептуальні імплікації, тобто імплікативні ознаки архетипу. Сигналами активації архетипу у свідомості читача виступають лексичні одиниці у складі словесних образів, що є синонімами імені архетипу. Подальша активізація архетипних ознак здійснюється шляхом аналізу словникових дефініцій лексем-сигналів із залученням етимологічних словників.

До прикладу, у низці словесних образів: “*in the river of life*” (Finkel ВАР: 55); “*Life is a sticky river*” (Milley MV: 365) “*by life’s unresting sea*” (Holmes WW: 306); “*The world is a stagnant river, a scummy creek’s damned ступнів і кров*” (Рильський: 161); “*в реке катящихся веков*” (Кюхельбеккер АРП: 76); “*Мы все – лишь беглый блеск на вечном море лет*” (Брюсов АРП: 34), – поняття життя осмислюється за допомогою імплікативних ознак, тобто смислів архетипу Вода, які втілені в номінативних одиницях *the river, a sticky river, unresting sea, a stagnant river, a scummy damned pool, струменем кипучим*. Кожна з наведених одиниць актуалізує певну імплікативну ознаку зі змісту архетипу Вода.

Другий етап спрямовано на виявлення механізмів формування та особливостей функціонування архетипних словесних образів у художніх текстах. Цей етап пов'язаний із установленням стратегії **освоєння образного простору** художнього тексту. Образний простір – це сукупність різних за типологією словесних образів: архетипних, стереотипних, ідіотипних та кенотипних. Такі словесні образи виділені в роботі на основі комплексу критеріїв, розроблених з урахуванням їх функціонального, семантичного, синтаксичного та когнітивного параметрів. Провідним виявився **когнітивний критерій**, який враховує типи знань, опредметнених у словесній тканині образів. Архетипні словесні образи втілюють емоційно навантажені **передзнання та знання фольклору, біблійних й міфологічних сюжетів**, стереотипні образи – аксіологічно забарвлені **знання про світ** взагалі. Нові словесні образи, ідіотипи й кенотипи, окрім знання про світ, передбачають залучення також і **знань про мову**, про можливості маніпулювання мовними

одинацями в межах лінгвістичної та поетичної компетенції автора й читача. (Белехова 2002, с. 81-84, 190, 274-279, 296).

Архетипні словесні образи відображають фрагменти міфопоетичної картини світу. Вони класифікуються нами на образи-сюжети та образи-символи, в яких шляхом наративного мапування втілюються міфологічні, біблійні та фольклорні знання про світ. Наративне мапування розуміємо як лінгвокогнітивну операцію проектування знань про відомі мотиви чи сюжети художньої літератури на новий художній текст шляхом їх переосмислення та інакомовного втілення в словесних образах. В основі такої операції лежить параболічне поетичне мислення та наративне мапування. Можливість параболічного мислення зумовлена здібністю людини до наративної уяви – інакомовлення, оскільки повсякденний досвід людини структуровано у вигляді наративного потоку (розповіді) (Молчанова 1996, с. 77). Така здібність є здебільшого позасвідомою і не потребує ніяких зусиль у проектуванні одної розповіді на іншу, наприклад, розповіді історії життя у термінах історії подорожі: “на перехресті життєвого шляху”, “опинитися у закуті життя” і таке інше. Навіть абстрактні поняття людина усвідомлює параболічно, інакомовно, через їх моделювання у термінах метафори: “час плине”, “надія помирає останньою” [там само].

Для архетипних образів-символів характерною є **сугестивна** функція. Остання розуміється нами як створення емоційного напруження, яке виникає через вживання амбівалентних символів. Наприклад, словесний образ “*Life is a bowl of cherries*” (Sandburg) – “*Життя – це чаша з вишнями*” – потребує знання змісту символів у англосаксонській та скандинавській традиціях, де *вишня*, так само як і *яблуко*, символізують *плودي пізнання добра і зла, дари* (Дж.Тресиддер).

Архетипні словесні образи-сюжети виконують **пізнавально-творчу** функцію, оскільки відображаючи явища й події міфопоетичної картини світу, вимагають активізації фонових, культурно-енциклопедичних знань. Так, у словесному образі “*What America did you have when Charon quit poling his*

ferry and you got out on a smoking bank and stood watching the boat disappear on the black waters of Lethe” (Ginsberg), – початок освоєння Нового Світу американцями, відчуття невідомого й ті труднощі, з якими прийдеться зштовхнутися першим поселенцям, передаються А. Гінзбургом через проектування на словесний поетичний образ міфологічного сюжету про Харона, який перевозив душі в інший невідомий світ.

Наративне мапування архетипного сюжету припускає його проектування на словесний образ як у незмінному, так і перефразованому вигляді. Так, Г.Лонгфелоу послуговується прямою цитацією з Біблії “*Life is real! Life is earnest! / And the grave is not its goal; / **Dust thou art to dust returnest,** / Was not spoken of the soul*” (Longfellow). У словесних поетичних образах К.Сендберга цитації із Біблії адаптовані до сучасної англійської мови: “***Dust to dust, and ashes to ashes** and then an old silence and a useless silence*” (Sandburg) та використані для створення іронії: “*In the poolrooms the young hear, “**Ashes to ashes, dust to dust,** If the women don’t get you then the whisky must*” (Sandburg).

Третій етап має на меті **експлікацію архетипів та архетипних значень** в поетических текстах, де немає архетипних словесних образів. Проте імплікативні ознаки архетипів можуть бути вилучені шляхом залучення когнітивних операцій **симуляції та емпатизації**.

Симуляція – це імітація ментального образу у свідомості читача під час прочитання тексту (Fauconnier 2012). Вона виникає і у ході архетипного аналізу семантики художнього тексту та супроводжується когнітивними операціями активації й активізації структур знань про архетипні символи, мотиви й сюжети шляхом залучення фонових та енциклопедичних знань, які вилучені з аналізу довідкових джерел про архетипи.

Емпатію розуміють як здібність людини упізнавати емоційний стан іншої людини та співчувати їй (Веккер 1998, с. 121), як емоційний відгук на переживання та почуття героїв, що описані в тексті (Таценко 2018, с.10).

Емпатія виявляється необхідною умовою співтворчості автора і читача.

Емпатизація розглядається нами як конітивна операція і як інтерпретаційний прийом, що сприяє реалізації авторської інтенції та виникненню емоційного відгуку читача, естетичної оцінки.

Реалізацію емпатизації та вилучення архетипів продемонструємо на прикладі вірша К. Сэндберга “Загублений” (Lost):

*Desolate and lone
All night long on the lake
where fog trails and mist creeps
The whistle of a boat,
Calls and cries unendingly
Like some lost child
In tears and trouble
Hunting the harbor's breast
And the harbor's eyes.* (Sandburg CP: 5).

Відчуття загубленості, суму та нескінченої туги створюється конвергенцією різних стилістичних засобів. Активізації співпереживання сприяє симуляція картинки візуального образу самотнього суденця на озері, затягнутого непроглядним туманом. Синонімічний повтор архетипних символів Смерті, виражених метафорою-персоніфікацією *fog trails, mist creeps*, та слуховий образ плачущої дитини, створений художнім порівнянням та метафтонімією, підсилюють враження, активуючи концептуальні імплікації архетипів Матір та Світло. Когнітивна операція емпатизації допомагає експлікації архетипних ознак: *пошук притулку, материнської теплоти й захищеності*, – і забезпечує перлокутивний ефект – створення емоційного співпереживання у читача.

Для ілюстрації того, як експлікація архетипів сприяє конструюванню додаткових, прихованих смислів тексту, проаналізуємо вірш Карла Сэндберга “Sea-Wash” (CP: 204):

The sea-wash never ends.

*The sea-wash repeats, repeats.
Only old songs? Is that all the sea knows?
Only the old strong songs?
Is that all?*

The sea-wash repeats, repeats.

У наведеному поетичному тексті відсутні оригінальні поетичні метафори, метонімії чи оксиморон, проте образність та емоційна тональність створюється використанням стилістичних прийомів алітерації (повтор приголосних – *sea-wash never ends, sea-wash repeats, repeats; strong songs*) та асонансу (повтор голосних – *sea-wash never ends, sea-wash repeats, repeats; only old songs*), взаємодія яких викликає ономастопею – звукову імітацію шурхотіння морських хвиль. Неологізм К. Сендберга *sea-wash* – морська стихія, нескінчений рух хвиль, коловорот води активує архетип Море. Його концептуальні імплікації – енергія, стихія, очищення, відродження, рух – допомагають вилучити смисл словесних поетичних образів “*The sea-wash never ends. The sea-wash repeats, repeats*”, який полягає у відчутті нескінченності буття, постійного колообігу життя. Особливий емоційний настрій спокійного філософського роздуму над вічністю буття передається позитивними емосемами, що містяться у семантиці номінативних одиниць *never ends, repeats, old songs* та риторичними питаннями: *Only old songs? Is that all the sea knows? Only the old strong songs?*, в яких персоніфікована метафора “*море співає*” викликає уявлення про міфологічні образи та символи, пов’язані з міфологемою моря. Остання є набором міфологічних сюжетів, символів, образів про море у скарбниці світової культури.

1. 2. Реконструкція концептуальної іпостасі тексту: моделі нарації

У науковій розвідці І.А. Ткаченко (Ткаченко 2018) доведено, що у постмодерністському дискурсі наративна маска як образ автора створюється на різних рівнях тексту. Інтегрований підхід до вивчення наративних масок характеризується поєднанням підходів: лінгвокогнітивного та

комунікативно-прагматичного. Концептуальна методика експлікації архетипів виступає предконцептуальною іпостасю образу наративної маски: концептуальні імплікації розкривають архетип, який лежить в основі назви наративної маски. Фреймове моделювання наративних ситуацій сприяє вилученню назв наративних масок та прогнозує стереотипне або ж ситуативне розгортання подій у повістуванні наратора. Комунікативно-прагматична специфіка наративних масок полягає у використанні наратором певних тактик і стратегій, які реалізують художню комунікацію із читачем через встановлення ілюкутивної сили наративної маски та перлюкутивного ефекту(Ткаченко 2018, с.73).

Спираючись на теорії фреймового моделювання (М. Мінський, Р. Шенк) та на розроблені професором С. А. Жаботинською базові фрейми (предметний, акціональний, посесивний, таксономічний та компаративний) [Жаботинська 2008, с.81-90), В.А.Ткаченко представив концептуальну структуру наративної ситуації "Судовий процес над Одисеєм" у вигляді інтеграції базових фреймів:

1. Предметний фрейм представлений схемами:

- локативна схема "SB/STH is (exists) THERE-place": *Penelope is in Ancient Greece / Penelope in Hades;*

- темпоральна схема "SB/STH exists THEN-time": *Penelope exist in the Past times of Kings of Greece/ Penelope exist in contemporary hell;*

- схема стану існування "SB/STH exists SO-mode of being": *Penelope is alive/ Penelope is dead (ghost/ shade in Hades).*

2. Акціональний фрейм конструємо за допомогою схем:

- схема стану/ дії "SB/STH-agent acts": *Penelope proves, Penelope acts against society, Penelope appeals to the facts;*

- каузативна схема "SB/STH-causer makes STH-factitive": *Penelope justifies the defendant(Odysseus), Penelope defences the defendant (Odysseus), Penelope represents the defendant (Odysseus) > an attorney.*

3. Посесивний фрейм будуємо за такими схемами:

- інклюзивна схема “SB/STH-container has STH-content”: *Penelope has got a power, Penelope has got wisdom, Penelope has got patience, Penelope has doubts, Penelope has got problems with killed maids and suitors;*

- схема власності “SB/STH-owner has SB/STH-owned”: *Penelope has got a father King of Sparta (nobility), Penelope has got an adventurous husband (Odysseus), Penelope has got a son (Telemachus).*

4. Таксономічний фрейм реконструюємо через схеми:

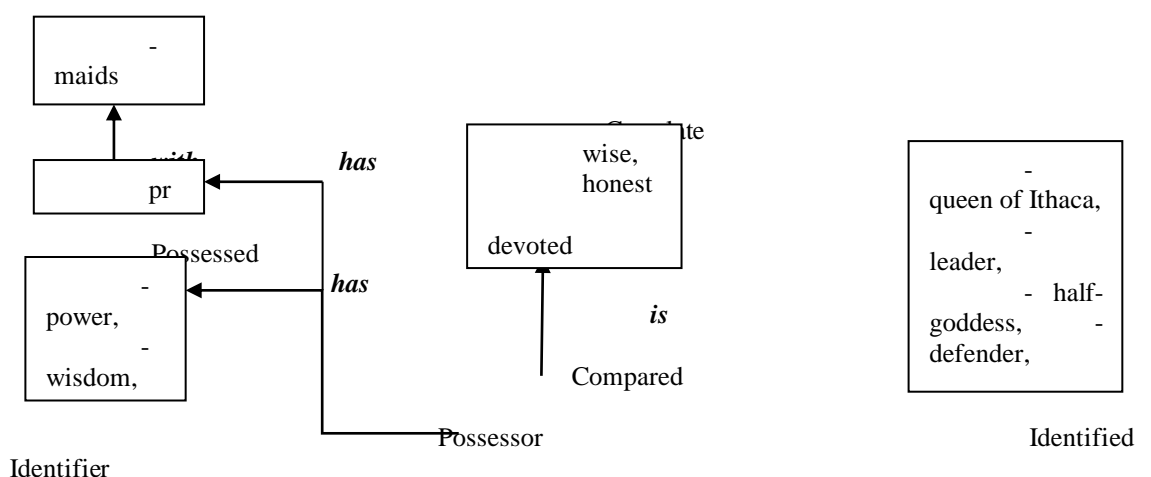
- схема класифікації “SB/STH-identified is SB/STH-classifier” : *Penelope is a queen of Ithaca, Penelope is a leader, Penelope is a half-goddess, Penelope is a defender, Penelope is a journalist, Penelope is a victim;*

- схема характеристик “SB/STH-identified is SB/STH-characterizer”: *Penelope is a woman, Penelope is a mother, Penelope is a wife.*

5. Компаративний фрейм представлений схемою:

- атрибутивна схема “SB/STH-compared is SUCH Quality-correlate”: *Penelope is wise, Penelope is honest, Penelope is devoted, Penelope is heart-broken.*

У результаті інтеграції базових фреймів за С. А. Жаботинською у дисертації І.А. Ткаченка (Ткаченко 2018) побудовано абстрактну концептуальну мережу, інформаційні фрагменти якої конкретизуються в значеннях мовленнєвих виразів. Фрагменти такої концептуальної структури виявляються в ономасіологічних схемах номінативних одиниць. Крім того, базові фрейми використані для побудови концептуальної структури поняттєвої категорії наративної маски як основи відповідного лексико-семантичного або функціонально-семантичного поля.

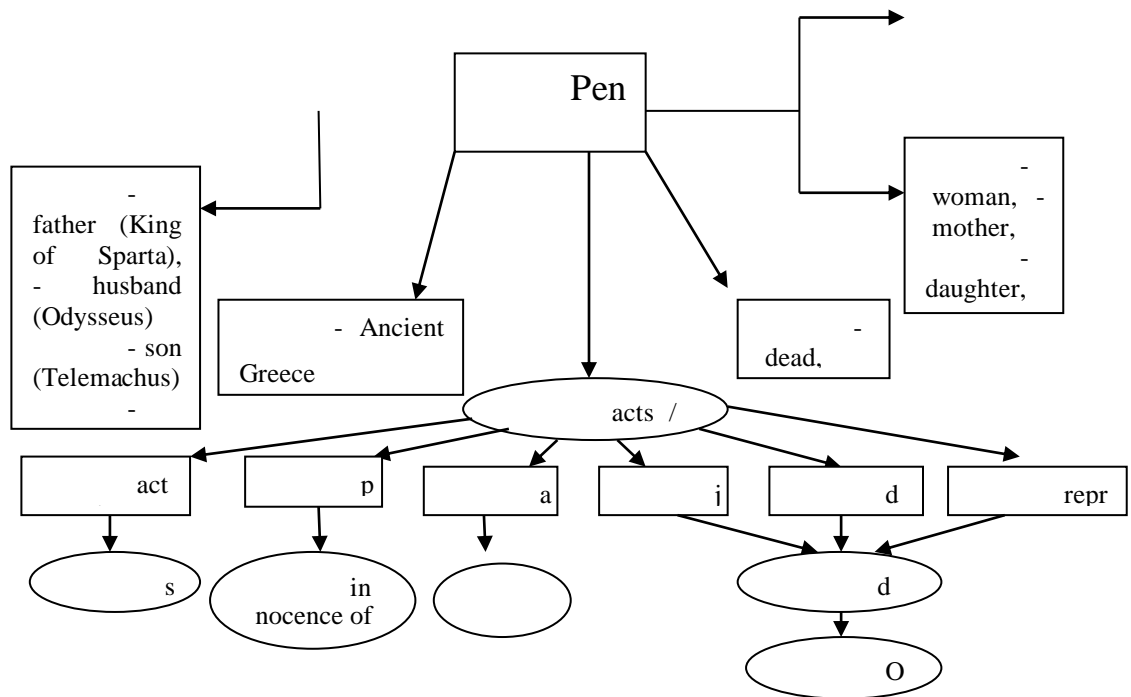

Рис. 2.2. Фреймова модель образу Пенелопи-наратора

1.3. Аналізування вербального рівня текстів: лінгвокогнітивні засоби творення образів та нові прийоми їх інтерпретації

О.А. Макарова (2019) вважає, що лінгвокультурна репрезентація образу жінки передбачена зумовленістю австралійських художніх текстів, адже мета авторів – звернути читача до проблем епохи, висловити своє відношення та знайти відгук у читача, а фактично – змодельовати відношення читача до проблеми. Австралійські художні тексти слугують засобом пропаганди лінгвокультури, саме завдяки тому, що привертають увагу читача до актуальних проблем об’єктивованих в образних засобах. Автор впливає на думку читача, агітуючи та пропагуючи певні лінгвокультурні ідеї.

Образ жінки в лінгвокультурному аспекті розглядається О.А. Макаровою крізь призму культури і тлумачиться як гендерно маркована форма відображення суб’єктом об’єкта. Ця форма в австралійському художньому тексті ословеснюється кластером лінгвокогнітивних засобів (метафори, художні порівняння, антитези, синтаксичне обрамлення). Створення образу жінки ґрунтується на вербалізованому та реалізованому автором у межах австралійського художнього тексту смислотвірному

конструкті, тоді як механізм інтерпретації образу реципієнтом додатково залучає лінгвокультурний аспект для коректної та оптимальної реконструкції образу жінки (Макарова 2019, с. 5, 8, 15).

Виокремлення типажу базується на теоретичному обґрунтуванні теорії типажів та лінгвокультурних особливостях образу жінки в австралійських художніх текстах. Опрацювання фактичного матеріалу та розроблена нею методика уможливили визначення образу жінки як лінгвокультурного типажу жінки-стоїка та виокремлення рис жінки-берегині, характеристикацію їх передконцептуальної, концептуальної й вербальної репрезентації.

Лінгвокультурний типаж образу жінки витлумачено в роботі як лінгвокогнітивний текстовий конструкт, узагальнений доміантний тип особистості австралійської жінки ХХ століття, який характеризується такими *ознаками*: упізнаваність і асоціативність, рекурентність, хрестоматійність, прецедентність (Макарова 2019, с. 8).

Установлено, що основною відмінністю лінгвокультурного типажу від кумулятивного образу жінки є те, що перший позначає результат формування образу, а другий – процес його створення.

Перспективу подальших розвідок убачається у моделюванні типажних образів чоловіків австралійської лінгвокультури в лінгвокогнітивному, лінгвокультурному та лінгвосеміотичному аспектах з метою виявлення їхніх доміантних ознак і порівняння з ознаками типажних образів жінок.

Послугуючись методом дискурсивно-нарративного й інтерпретаційного аналізування постмодерністського дискурсу І.А. Ткаченко довів, що характерною формою нарації виступає перевдягання масок / заміна однієї нарративної маски іншою. Зсув акцентів у повістуванні прогнозується нарративної ситуацією, в якій наратор сам обирає нарративну маску, звідси і нарративні тактики і стратегії її творення (Ткаченко 2018). У кандидатській дисертації І.А. Ткаченко показано як нарративна маска репортера в романі Дж. Барнса «Історія світу у 10 ½ розділах» замінюється наратором на маску

блязня, в основі якої лежить архетип Трікстер. під виникає можливість погляду на події під зовсім новим кутом (там само с.8) Звертаючись до міфологічних мотивів, І.А. Ткаченко висвітлює наратора в образі наративної маски блязня і у такий спосіб розкриває абсурдність, жорстокість буття, підкреслюючи в подальшому оповіданні трагічну повторюваність подібних явищ.

Так, І.А Ткаченко показує як з перших параграфів твору наратор в образі наративної маски блязня не розкриває своє власне Я, а навпаки, він ототожнює себе з усіма жертвами Потопу, вживаючи у межах своєї оповіді дійктичний займенник *us* та інклюзивний займенник *we*:

«As far as we were concerned the whole business of the Voyage began when we were invited to report to a certain place by a certain time. That was the first we heard of the scheme. We didn't know anything of the political background. God's wrath with his own creation was news to us; we just got caught up in it willy-nilly. We weren't in any way to blame...» [Barnes J. A. History of the World in 10½ Chapters. London : Jonathan Cape, 1989. с. 6].

Використання дійктичного займенника *us* та інклюзивного займенника *we*, підтверджує правдивість історії, яка до того ж підтверджується наявністю інших свідків – жертв Потопу, до яких належав й сам хробак-наратор. У такий спосіб актуалізується тактика аргументації задля перлокутивного ефекту переконання у правдивості історії.

Достовірність подій піддається сумніву, коли оповідач використовує вставні слова та конструкції, що виражають невпевненість, на кшталт: *I doubt, I suppose, perhaps, probably*. У такий спосіб реалізується тактика заплутування у наведених текстових фрагментах (читач вже і сам не розуміє, чому довіряти, а чому – ні):

(1) *«I doubt there'd have been half so much disobedience – probably no need to have had the Flood in the first place»* [Barnes J. A. History of the World in 10½ Chapters. London : Jonathan Cape, 1989. р, с. 18].

(2) «*You could even argue, I suppose, that God drove Noah to drink. Perhaps this is why your scholars are so jumpy, so keen to separate the first Noah from the second: the consequences are awkward*» [там само, с. 30].

Повістування наратора в образі наративної маски блазня сповнене вставленими словами та конструкціями, які доповнюють інформацію про сказане, розриваючи єдиний часовий простір перебігу подій. Так завдяки власним ремаркам наративна наратор в образі наративної маски блазня привертає увагу імпліцитного читача іронічним ставленням до речей або подій:

«*Noah probably realized he had God over a barrel (what an admission of failure to pull the Flood and then be obliged to ditch your First Family), and we reckoned he'd have eaten us anyway, treaty or no treaty*» [там само, с. 22].

Завдяки парцельованій конструкції наратор в образі наративної маски блазня дає суб'єктивну характеристику Ноевої сім'ї з іллокутивною силою висміяти біблійні стереотипи. У такий спосіб реалізується, в першу чергу, розважальна функція наратор в образі наративної маски блазня – наратор-хробак урізноманітнює наратив дотепними ремарками.

Використовуючи прийом імпліцитної гри з читачем, наративна маска блазня активно використовує квеситиви:

(1) «*Did you imagine that in the vicinity of Noah's palace (oh, he wasn't poor, that Noah) there dwelt a convenient example of every species on earth?*» [33, с. 6].

(2) «*But he was not a nice man. Did you know about the time he had the ass keel-hauled? Is that in your archives?*» [Barnes J. A. History of the World in 10½ Chapters. London : Jonathan Cape, 1989. с. 20].

(3) «*You don't have to believe me, of course; but what do your own archives say? Take the story of Noah's nakedness – you remember?*» [там само, с. 16].

Інтерпретативно-текстовий аналіз досліджуваних текстів уможливив висновки, яких доходить І.А. Ткаченко у ході наукової розвідки. Так, наприклад, встановлено, що звертаючись до читача, наратор в образі наративної маски блазня використовує стратегію наближення, яка

водночас змінюється на дистанціювання, адже він висміює не тільки Ноя та його сім'ю, але й людство загалом, до якого безпосередньо відноситься читач (*but what do your own archives say?, Is that in your archives?, Did you imagine...?*). Головною стратегією висловлювань наратора в образі наративної маски блазня є дистанціювання, щоб обеззброїти реципієнта, не дати йому змоги виправдатися (звідси актуалізується тактика незгоди із текстом Біблії).

Наратор в образі наративної маски блазня використовує паралельні конструкції, що сприяють чіткому та логічному викладу думок, відтворенню правдивого історичного минулого:

«There were splendid animals that arrived without a mate and had to be left behind; there were families which refused to be separated from their offspring and chose to die together; there were medical inspections, often of a brutally intrusive nature; and all night long the air outside Noah's stockade was heavy with the wailings of the rejected» [там само, с. 7].

Перший розділ *«The Stowaway»* характеризується активним використанням модальних лексичних засобів вираження емотивності наратора в образі наративної маски блазня. Серед них виділяємо: модальні дієслова, слова, частки, аксіологічні слова (дієслова, прикметники, прислівники), які розкривають ставлення наратора до подій та людей.

1. Модальні дієслова *may, might, will, would, shall, should, need to, ought to* сигналізують довіру, тривогу, різного роду обіцянки, поради. А модальне дієслово *must* має додаткове значення потреби чи навіть повинності, так що наративна маска блазня, використовуючи його для означення судження впевненості чи істини, виражає свою згоду чи вимогу:

«It must have been a neurotic response to fear of extinction or something. But even so ...» [[Barnes J. A. History of the World in 10½ Chapters. London: Jonathan Cape, 1989 с. 19].

2. Модальні прислівники: *probably, perhaps, maybe*, які є словами-операторами, що ідентифікують появу суб'єктних рефлексій у нарації, вносять до неї елементи семантичної невизначеності, сумніву:

«Amazingly, some of the beasts thought Noah's offer a fair one: after all, they argued, he can't eat all of us, he'll probably just cull the old and the sick» [там само, с. 26].

3. Оцінні прикметники і прислівники: *lucky, luckily, fortunately, regrettably, merrily, benignly*, які виражають власну оцінку наратора-хробака до сказаного. Оцінні прикметники, прислівники, дієслова знання та припущення привертаючи увагу до суб'єктних рефлексій, оцінок у дискурсі наратора рівночасно демаркують точку зору імпліцитного читача. *Fortunately, the offspring of 'the Admiral' had only a crude understanding of the animal kingdom with which they had been entrusted...*» [там само, с. 19].

У такий спосіб І.А. Ткаченко доводить, що наратор в образі наративної маски блазня використовує прийом іронії, який розкривається у ставленні до описуваних подій, що допомагають імпліцитному читачу легше сприйняти та зрозуміти оповідь наратора (Ткаченко 2018 с. 14).

Перспектива подальших досліджень вбачається у виявленні інших наративних масок на матеріалі творців різних культур.

Розділ 2

ОБРАЗНИЙ ПРОСТІР АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИКУРСУ

2.1. Конструювання художнього образу в австралійському художньому дискурсі: лінгвокогнітивний та лінгвокультурологічний виміри

Поняття образу завжди знаходилося у фокусі лінгвістичних когнітивно-дискурсивних досліджень художнього тексту. У сучасних вітчизняних наукових розвідках з позицій лінгвокогнітивного підходу визначено типологію словесних поетичних образів (Л.І.Белехова, Л.В.Димитренко, Т.Ю.Горчак), тропеїчні засоби вираження поетичних образів (О.С.Маріна, Н.В.Ярова), механізми створення образу стереотипного персонажа (Т.С.Борисова), лінгвокогнітивні засоби творення образу жінки-політика у сучасній французькій пресі (М.К.Лисюченко), засоби актуалізації концепту ПЕРША ЛЕДІ / FIRST LADY в англomовному політичному дискурсі (І.Ю.Набокова), окреслено лінгвокогнітивні характеристики архетипу матері в сучасній французькій драмі (Х.В. Старовойтова), здійснено аналіз лексико-семантичної структури концептів ЧОЛОВІК і ЖІНКА (О.С.Бондаренко), з позицій лінгвокогнітивного та гендерного підходів описано образи Коханого / Коханої в американській поезії (А.О.Колесова), на основі когнітивно-прагматичного та лінгвокультурологічного аналізу текстового концепту ЖІНОЧНІСТЬ визначені домінантні риси жінки (Ж.В. Буць), виявлено особливості мовної репрезентації концепту ЖІНКА в українських пареміях (В.В.Калько), розкрито специфіку вербалізації концепту «femme» у французькій художній картині світу Ф. Саган (О.В.Великородних), розкрито семантико-когнітивні та прагматичні аспекти репрезентації лінгвокультурного типажу «дівчина-FLAPPER» в американському дискурсі; виявлено когнітивно-нарративні особливості лінгвокультурного типажу в амеріндіанській сучасній прозі (Волкова С.В.).

Проте образ жінки в австралійських художніх текстах – образ із різновекторними оцінними характеристиками, дослідження яких особливо актуальне для аксіологічної лінгвістики, залишається досі недостатньо проаналізованим.

Відомо, що у лінгвістиці під образом розуміють засіб зображення одного предмета крізь призму іншого, за допомогою чого досягається їх взаємоперетворення (Н.Д. Арутюнова, В.В. Виноградов, Г.О. Винокур). Підкреслено, що в основі художнього образу лежить конкретно-чуттєва даність предмета відображення (Ю.Б. Борєв, І.Ф. Волков, А.Н. Мороховський). В.А. Кухаренко тлумачить художній образ як кумулятивний, тобто узагальнюючий, збірний, синтетичний, такий, що побудований на основі словесних образів, локалізованих у рамках контексту. (Кухаренко 2009). А словесний образ є відрізком мовлення, що несе образну інформацію, значення якої не еквівалентно значенню окремо взятих елементів даного відрізка (О.М.Мороховский).

З позиції лінгвокогнітивної концепції Л.І. Белехової, словесний образ постає як складний лінгвокогнітивний конструкт, що об'єднує передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі, адже є точкою перетину різних типів знань: архетипного, стереотипного й індивідуального. Емоційний досвід людини розуміється в роботі О.Макарової, слідом за Л.І. Белеховою, як когнітивне позасвідоме, що активує його смисл, підґрунтя, передзнання, архетип, і, таким чином, складає передконцептуальну іпостась словесного образу.

Передконцептуальна іпостась образу жінки в австралійських художніх текстах представлена смислами етнокультурам, у основі яких лежать етнокультурні символи та міфи (С.В.Волкова). Етнокультурний художній образ визначається як лінгвокогнітивний та лінгвокультурний засіб організації художнього тексту, у якому маніфестовані архетипні уявлення етносу про світ. Під етнокультурами розуміємо константи національної духовності, які виражають і закріплюють основоположні властивості етносу

як культурної цілісності й містять імплікації, що передають його амбівалентний зміст (С.В. Волкова). Доведено, що в основі архетипних словесних образах лежить – етнокультурема. Лінгвокультурема як вербалізована етнокультурема містить етнокультурні смисли, що актуалізуються в текстах номінативними одиницями образного і валоративного шару етноконцептів (С.В. Волкова, Н.В.Воробей, В.М. Телія).

Концептуальна іпостась словесного образу є своєрідною цілісністю, що об'єднує й упорядковує різні типи знань та інтегрує у собі різні концептуальні ознаки сутностей царини джерела й мети словесного образу у вигляді концептів та їх трансформацій у концептуальні схеми (Л.І.Белєхова). Ці концептуальні схеми характеризують архетип і створюються за допомогою лінгвокогнітивної операції «мапування», яка розглядається у когнітивній лінгвістиці як механізм концептуальної метафори і полягає в осмисленні однієї царини буття у термінах іншої (Дж. Лакофф, М. Фриман, Л.І.Белєхова). Різні види мапування розглядаються Л.І. Белєховою як лінгвокогнітивні операції, тобто дії, спрямовані на формування словесних образів, що забезпечують втілення концептуальної структури в словесну тканину тексту.

У річищі лінгвокультурологічного підходу образ жінки досліджується як лінгвокультурний типаж, особливістю якого є довгострокове зберігання культурно значимої інформації про образи і уявленнях певної нації, зокрема Австралії, оскільки «в справжніх художніх творах знімається однобічність раціонального опису образу людини при збереженні пізнавального відношення, яскраво виражене ціннісне ставлення до дій і вчинків героїв» (В.І.Карасик). Іншими словами, саме в художньому тексті створюється образ людської долі, описуються реальні умови життя, взаємини між людьми.

Аналіз функціонування образу жінки в австралійському художньому тексті, що пропонується в дослідженні О.А. Макарової, базується на інтегративному підході до його тлумачення. Зазначений підхід передбачає об'єднання різних типів аналізу в межах конкретного дослідження і

взаємодоповнення власне лінгвального й екстралінгвального планів інтелектуально-духовної діяльності людини.

Образ жінки в австралійських художніх текстах тлумачимо як кумулятивний, який постає складною ментальною структурою та характеризується яскраво вираженою індивідуальністю (В.А.Кухаренко). Кумулятивний образ жінки формується шляхом накопичення його ознак через їх вербалізацію в контекстах австралійських художніх текстів. За В.А.Кухаренко персонажному образу, образу жінки зокрема, притаманна ознака рекурентності, клонування раніше створеного унікального кумулятивного образу (Кухаренко 2009, с. 23).

Слідом за Л.І. Белєховою О.Макарова досліджує образ жінки у трьох його іпостасях: передконцептуальній, концептуальній та вербальній. Передконцептуальна іпостась є матрицею, підґрунтям кожного образу, є його смислом, архетипом (когнітивним несвідомим у термінах Г.Юнга), що активується автоматично позасвідомими когнітивними операціями (.Белєхова 2002, с. 183).

Знання та уявлення первісної людини про природу, які викликані її емоційним досвідом і збережені у колективному несвідомому втілюються в архетипах, які слідом за Л.І.Белєховою у ракурсі дослідження О.А. Макарової вважаються передконцептуальною основою формування образу жінки.

Отже, як стверджує О.А. Макарова довербальна сторона образу жінки структурована взаємодією архетипних образ-схем та образ-схем базових концептів, де образ-схема архетипів містить концептуальні імплікації і є формою структури передзнання, отриманого внаслідок емоційного досвіду людини (Макарова 2019, с. 57).

Крім того, у дослідженні доведено, що передконцептуальна іпостась образу жінки в австралійських художніх текстах структурована етнокультурами. У епіграфі до роману К.Макаллоу «Ті, що співають у терні» розповідається легенду про пташку, яка співає у терні. Перед читачем попередньо постає заголовок, який має прогностичну та інформативну

функцію, тим самим уводить читача у контекст, занурює в атмосферу подій. За легендою пташка, що співає у терні, живе заради пісні, яку співає тільки один раз перед смертю, падаючи на шип: *Then, singing among the savage branches, it impales itself upon the longest, sharpest spine. And, dying, it rises above its own agony to outcarol the lark and the nightingale. One superlative song, existence the price. But the whole world stills to listen, and God in His heaven smiles. For the best is only bought at the cost of great pain... Or so says the legend* (C. McCullough "The Thorn Birds", p.5) О.А. Макарова наводить приклад реконструкції передконцептуальної структури образу жінки: основою яскравого образу Меггі є базовий концепт царини джерела СТРАЖДАННЯ та THORN BIRD. У етнокультуремі THORN BIRD містяться концептуальні ознаки: прагнення до польоту, бажання свободи, прагнення до життя і т. і. З концепту СТРАЖДАННЯ реалізується концептуальна ознака *біль*, що вербально репрезентована у номінативних одиницях *sharpest spine, its own agony, great pain*. Формуванню етнокультуремі THORN BIRD сприяє ще той факт, що цей вид птахів виступає елементом австралійської релігійно-міфологічної системи з найдавніших часів. Вони – втілення божественної сутності, неба, сонця, вітру, духів неба, свободи, пророцтва, натхнення, життя. З птахами пов'язано багато прикмет, вірувань, звичаїв, у яких відображено давнє світорозуміння людей (Макарова 2019 с. 67)

Австралійські аборигени вірили, що птахи – це душі жінок. Птах, посланець неба, роджається з яєць, тому пташине яйце як таке стає важливим символом, пов'язаним з появою та відродженням життя. Пташка у тернії – це не випадковий образ, він втілює образ жінки, здатної на самопожертву заради кохання та жіночого щастя. Рослина терен як така також є символом : «І явився йому ангел Господній у полум'ї вогню з-посеред тернового куща. І побачив він, що та тернина горить вогнем, але не згорає кущ ... І кликнув до нього Бог з-посеред тієї тернини і зробив його ватажком свого народу» (Книга Мойсея 3: 2, 4). Діва Марія змогла стати матір'ю і тим не менш залишитися непорочною дівою, тому на вівтарних зображеннях Марія іноді

зображена з немовлям Ісусом в палаючому кущі. В інших випадках шипи тернини є в першу чергу символами страждань Ісуса Христа в терновому вінці.

У романі «Ті, що співають у терні» пташка є архетипом образу жінки, головної героїні роману Меггі. У романі застосовано рамкову композицію, адже легенда, що описана на початку твору перегукується із заключною частиною: *The bird with the thorn in its breast, it follow an immunatable law; it is driven by it knows not what to impale itself, and die singing. At the very instant the thorn enters there is no awareness in it of the dying to come; it simply sings and sings until there is not the life left to utter another note. But we, when we put the thorns in our breasts, we know. We understand. And still we do it. Still we do it.* (C.McCullough “The Thorn Birds”, p.672) Вбачаємо аналогію з образом головної героїні Меггі, яка все життя прагнула кохання, наражаючи себе не страждання і біль.

В основі архетипних словесних образів лежить лінгвокультурема. Лінгвокультурема як вербалізована етнокультурема містить етнокультурні смисли, що актуалізуються в текстах номінативними одиницями образного і валоративного шару етноконцептів (В.В. Воробйов, Н.В. Воробей, С.В. Волкова). Архетипи образу жінки в австралійських художніх текстах представлені смислами етнокультурем, в основі яких лежать етнокультурні символи та міфи. Етнокультурний художній образ визначаємо як лінгвокогнітивний та лінгвокультурний засіб організації художнього тексту, в якому маніфестовані архетипні уявлення етносу про світ. Під етнокультуремами розуміємо константи національної духовності, які виражають і закріплюють основоположні властивості етносу як культурної цілісності й містять імплікації, що передають його амбівалентний зміст.

Концептуальний аналіз номінативних одиниць у художніх австралійських текстах уможливив виявлення складників змісту концепту WOMAN як компонентів поняттєвої площини художнього образу жінки – зовнішність, внутрішній світ, соціальна значущість, риси характеру

У контексті дослідження О.А. Макарової *лінгвокультурний типаж* постає як ментальний конструкт, образ та узагальнений тип особистості жінки, що виділяється за соціально-значущими параметрами в межах австралійського соціально-етнічного суспільства, що має певні характеристики і впізнається носіями австралійської етно- або соціокультури за специфічними характеристиками вербальної і невербальної поведінки (Макарова 2018, с. 5).

Основною відмінністю лінгвокультурного типажу від кумулятивного образу жінки є те, що перший позначає результат формування образу, а другий – процес його створення (В.А.Кухаренко).

Лінгвокультурний типаж робить істотний вплив на поведінку представників відповідної культури (В.І.Карасик). Лінгвокультурні типи характеризуються такими *ознаками*: упізнаваність і асоціативність, рекурентність, хрестоматійність, прецедентність (В.І.Карасик).

Австралійська ментальність є складним утворенням, що органічно включає характеристики різних етносоціальних груп, які вплинули на матеріальний і духовний розвиток Австралії. До числа основних факторів, що обумовили своєрідність австралійської ментальності, відносять географічне положення Австралії, високу щільність населення, етнічну мутація в результаті імміграції (*Енциклопедія*). До числа культурних домінант, що становлять основу австралійського національного характеру, відносять любов до свободи, повагу до особистості, раціональний практицизм і здоровий глузд, інтуїтивізм, неприйняття самореклами, відданість традиціям, повага до закону, емоційний самоконтроль, прихильність до свого дому, право на ексцентричність (*Енциклопедія*).

Лінгвокультурний типаж жінки-стоїка витлумачено О.А. Макаровою як образ жінки, який змальовано в персонажних образах роману К.Маккалоу «Ті, що співають у тернії» (образ Меггі, Джастіни, образ Меррі Карсон, матері Фіони), оповіданнях Г.Лоусона «Дружина гуртівника», Дж.Ленга «Беррінгтон», Л.Бека «Змія та дзвінок».

Жінка-стоїк постає як кумулятивний образ, в якому втілені типові риси стоїка: *стійкість, раціональність, вміння контролювати емоції, та чия комунікативна поведінка, ціннісні орієнтації* істотно свідчать про австралійську лінгвокультуру в цілому і є показниками етнічної та соціальної своєрідності австралійського суспільства.

Риси жінки-берегині втілено в персонажних образах роману Р.Куїна «Смужка для кавалера», в якому змальовано типові риси жінки-берегині: *жертвність, чуйність, співчуття, та чия комунікативна поведінка ціннісні орієнтації* істотно впливають на австралійську лінгвокультуру в цілому і є показниками етнічної та соціальної своєрідності австралійського суспільства.

Будь-який закон того часу міг виправдати чоловіка, оскільки його поведінка відповідала встановленим на той момент канонам. Ідея «місця жінки», що пропагується чоловіками, була для багатьох мешканок Австралії чітко визначеною і непорушною: *The law is after me, bonita. They would hang me if they could. The law is always after the wrong men* (R. Quinn “A Stripe for Trooper Casey”, p.61). Позиція жінки має підневільний характер у австралійському суспільстві, при цьому жінка не відчуває себе неповноцінною або утиснутою. У зв'язку з цим складається враження, що мовленнєва поведінка чоловіка в даному прикладі є загальноприйнятною і тривіальною.

У текстовому фрагменті есплікується традиційне уявлення про жінку, у легенді з показовою назвою «A Patient Wife» («Терпляча дружина»): *There once was a rancher's wife whose husband was just about the worst sort of fellow in the world to live with. He swore and gambled and stayed out all night and never had a nice thing to say to his wife. She was patient with him though, loyal as could be. And never did walk out on him though nobody would have blamed her if she had* (R. Quinn “A Patient Wife”, p.22).

О.А. Макарова показує як лінгвокультурний типаж жінки жінки-берегині реалізується за допомогою актуалізації концепту PATIENCE, що, у свою чергу, об'єктивуються безпосередньо у прикметниках *patient, loyal* та

опосередковано через опис чоловіка *the worst sort of fellow in the world to live with, swore and gambled, stayed out all night, never had a nice thing to say to his wife.*

She was a silent woman, not given to spontaneous conversation. What she thought, no one ever knew, even her husband; she left the disciplining of the children to him, and did whatever he commanded without comment or complain.

Mum would nod absently and flip her voluminous skirts expertly from stove to table as she continued working, working, working (L.Becke "The snake and the bell", p.68)

О.А. Макарова доводить, що австралійські художні тексти служать засобом пропаганди етнічної культури, саме завдяки реалізації образу жінки, адже привертаючи увагу читача до актуальних проблем жінки об'єктивованих у образних засобах, автор може впливати на думку читача, таким чином агітуючи та пропагуючи певні етнокультурні ідеї (Макарова 2019 с. 15).

2.2. Наративне конструювання персонажних образів

У докторському дослідженні А.О. Цапів показано, що у художніх наративах для дитячої читацької аудиторія інтродукція персонажів досить часто відбувається синхронно через подвійний семіотичний код – вербальну та візуальну презентацію, яка маніфестується одразу на перших сторінках тексту. Вербально-візуальна інтродукція містить портрети, імена персонажів та іноді їх стислу дескрипцію. Зображення відтворюють загальну зовнішність героїв, а стиль їх виконання імпліцитно реалізує контекст, у якому персонажі діятимуть у наративі (Цапів 2021-а, с.15)

Конструювання образів персонажів здійснюється вербальними на невербальними засобами, що створюють мультимодальний образ,

доповнений смаковими та ольфакційними сенсорними кодами, оскільки відомо, що в наративі мультимодальність постає чинником ампліфікації читацького емоційного резонансу в аспекті смакової та ольфакційної сенсорики (Воробйова, 2013, с. 56).

Образи Твітсів постають перш за все «смердючими», що у тексті реалізовано прямими номінаціями запаху, дескрипцією страв, які створюють саме нюхові сенсорні асоціації:

*What I am trying to tell you is that Mr Twit was a **foul** and **smelly** old man.* Лексичні одиниці *foul* (грязний) *smelly* (погано пахне) створюють ольфакційний образ неприємного на запах Містера Твіта, що доповнює його візуальний образ, на якому персонаж постає неохайним і огидним.

Осередком залишків їжі виявляється борода Містера Твіта: *Mr Twit didn't even bother to open his mouth wide when he ate. As a result (and because he never washed) there were always hundreds of bits of old breakfast and lunches and suppers sticking to the hairs around the face. ...If you look closer you would see tiny little specks of **dried-up scrambled eggs** stuck to the hair, and **spinach and tomato ketchup** and **fish fingers** and **minced chicken livers** and all the other **disgusting** things Mr Twit liked to eat.* Страви, що мають досить характерний і різкий запах, як-от смажені яйця, шпинат, томатний кетчуп, рибні палички і курча, осідають у величезній бороді Твіта і залишаються там на довго. Сенсорика симбіозу неймовірно неприємних запахів інтенсифікується прикметником *disgusting* (огидний), що відтворює очікувану реакцію читача-дитини на образ Містера Твіта (Цапів, 2020b).

Наративне конструювання образу містера Твіта відбувається на перетині різних модусів: вербального, візуального, ольфакційного. Ольфакційний образ виникає через емоційний резонанс, викликаний асоціаціями із запахами страв (їжа, що застрягла у Твіта в бороді) та бруду (бруд на тілі Твіта, який той не змиває з себе). У наступних наративних епізодах такі нюхові асоціації супроводжують вербальну та візуальну маніфестацію Твіта, навіть тоді, коли про запах немає натяку.

Інтродукція головного персонажа місіс Твіт реалізована у наступному наративному епізоді (див. рис.1).

**If a person has ugly thoughts, it begins to show on the face.
And when that person has ugly thoughts every day, every week, every year...
the face gets uglier and uglier,
until it gets so ugly you can hardly bear to look at it.**

Рис. 1. Наративний епізод «інтродукція місіс Твіт»
("The Twits" Dahl, 2016, p. 7).

Мультимодальне конструювання образу місіс Твіт реалізується через вербальні та невербальні засоби. Епітет, що наскрізно описує думки, характер та зовнішність персонажа *ugly* (огидна) створює семантичну градацію, що також реалізується через ступені порівняння прикметника *ugly–uglier*. Відбувається поступове нарощення семантики огидної зовнішності персонажа, що викликає відповідну емпатію у читача-дитини – усвідомлення персонажа як огидного ззовні та зсередини: *has ugly thoughts, ...has ugly thoughts every day, ...face gets uglier and uglier, ...it gets so ugly you can hardly bear to look at it.*

Візуально градація «огидності» місіс Твіт відтворена у серійному зображенні її портретів, кожен наступний з яких ще більше нарощує неприємні риси огидної зовнішності.

У наративному епізоді «обід із спагеті з хробаками» сконструйовано вербально-візуальні образи Твітсів, що апелюють до емоційного резонансу читача-дитини, створюючи додаткові гасичні та ольфакційні образи. Після епізоду інтродукції містера та місіс Твіт, а саме мультимодального конструювання персонажів із огидною зовнішністю та запахом, створено епізод, що відтворює їх образ життя та стиль спілкування. Обопільна

ненависть Твітсів спонукає їх до того, щоб розіграти один одного або навіть познущатись. В одному з наративних епізодів йдеться про «незвичайний» обід, який місіс Твіт приготувала для свого чоловіка: *The next day, to pay Mr Twit back for the frog trick, Mrs Twit sneaked into the garden and dug up some worms. She chose big long ones and put them in a tin and carried the tin back to the house under her apron.*

Рис. 2. Наративний епізод «обід із спагеті з хробаками»
 (“The Twits” Dahl, 2016, p. 16).

At one o'clock, she cooked spaghetti for lunch and she mixed the worms in with the spaghetti, but only on her husband's plate. The worms didn't show because everything was covered with tomato sauce and sprinkled with cheese (Dahl, 2016, p. 16).

Наративний епізод починається із опису хитрого плану місіс Твіт, що предметно у семантиці лексичної одиниці *sneak* (прокрастися) та додатковій дескрипції *to pay Mr Twit back for the frog trick*, яка накопала хробаків і збрала їх у банку. Далі розгортання подій маніфестовано у візуальному фрагменті, на якому зображено подружжя за обіднім столом (див. рис.2). Страва містера Твіта має вигляд тарілки, з якої наче виповзають ті самі хробаки. Зображення передуює подальшій вербальній експлікації подій, тому у читача-дитини очікування одразу передують вербальну маніфестацію, оскільки з візуального епізоду можна реконструювати такий смисл – місіс

Твіт накопала хробаків саме для того, щоб нагодувати ними свого чоловіка і тим самим помститися йому.

Отже, в роботі А.О. Цапів поступово доведено, що мультимодальне конструювання нарративного епізоду, у якому розкривається натура місіс Твіт, уможлиблює апелювання до емоційного резонансу читача-дитини, оскільки у такий спосіб створюється *гастичний образ огидної та брудкої страви*, яку поїдає за обідом містер Твіт. Невербальним засобом прояву емоцій місіс Твіт слугує її вираз обличчя і хитра усмішка, що маніфестує її задоволення від реалізованого хитрого плану.

2.3. Поетика нарративу англійськомовних художніх текстів для дітей у мультимодальному висвітленні

Розроблена у докторському дослідженні А.О.Цапів методика поетико-наратологічного аналізування художніх текстів для дітей уможливила розкрити природу поетики їх нарративу та побудувати домінантні для англійської, американської та австралійської лінгвокультури моделі нарації.

Мультимодальна природа нарративу розкривається у його конструюванні як історії про події завдяки вербальним та невербальним семіотичним модусам, що створюють єдиний смисл нарративу.

Домінантними моделями, за якими побудовано художні наративи для дітей, постають *Квест*, *Пазл*, *Криве дзеркало* та *Карусель*, конструювання яких дозволило визначити лінгвокультурні особливості англійських, американських та австралійських художніх наративів для дітей.

Наративна імерсія активується у тому випадку, коли сприйняття художнього нарративу відбувається через декілька органів чуття, що стає можливим саме завдяки мультимодальному конструюванню нарративу. Інформація, що усвідомлюється через вербальні, візуальні, тактильні, ольфакторні канали, створює голографічну модель у свідомості читача-дитини, що певною мірою корелює із створенням віртуальної реальності. Мультимодальне конструювання художнього нарративу завдяки вербальним і невербальним семіотичним модусам стає чинником додаткової ампліфікації

читацького емоційного резонансу в аспекті зорової, ольфакторної, кінесичної сенсорики. Наративна імерсія активується завдяки особливій моделі художньої комунікації автор–читач, що реалізується у тексті через наративні сутності наратора та нарататора. Експліцитне звертання до наратора у різних наративних епізодах, риторичні запитання, коментарі стають наративним прийомом створення ефекту присутності, що уможлиблює розмити чіткі кордони між художнім світом персонажів та реальним світом читача, адже читач-дитина обраного вікового діапазону схильний не відокремлювати себе від світу персонажів. У художніх наративах для дітей наративна імерсія активується через особливе моделювання наративів за ігровою моделлю. Розташування наративних епізодів, їх семантика, нараепізодичні маркери, певний тип персонажів, наратора та фокалізатора постають тригерами, що забезпечують асоціативний зв'язок художнього наративу із певною грою.

Поетика наративу художніх текстів для дітей постає складним двовимірним явищем. Когнітивна природа поетики наративу художніх текстів для дітей полягає в особливому естетико-етичному та імерсивному впливі на читача-дитину, що створює наратив як історія про події, завдяки ігровому моделюванню сюжетно-композиційної будови наративу, апелюванню до сенсорних образів, що викликають відповідні ольфакторні, гастичні, кінесичні, загалом емоційно-сенсорні реакції, формуванню наративної лакуни як простору для читацької уяви для читача-дитини. Мультиmodalьне конструювання сприяє творенню унікальної поетики наративу художніх текстів для дітей, що розкривається у вербальній та невербальній нарації, тобто мультиmodalьному конструюванні наративних епізодів загалом і окремих смислів зокрема.

Перспективним убачається застосування розробленої методики поетико-нараторологічного аналізування на матеріалі художніх текстів для дітей інших жанрів, зокрема фентезі. Наукова розвідка розкриває обрії для подальшого вивчення наративних прийомів конструювання різних типів

наративів, вивчення мультимодальної та інтермедіальної природи художніх текстів для дітей інших лінгвокультур.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИХ СТРАТЕГІЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

3.1. Особливості об'єктивації концепту КОНСЕНСУС в американському й британському публіцистичному дискурсі

У контексті кандидатської дисертації Н.Г. Нісаноглу публіцистичний дискурс тлумачиться як простір реалізації концепту КОНСЕНСУС, у якому вектор досягнення мети адресата є ефективним за умови обраної ним потрібної стратегії (Нісаноглу 2021-а, с. 4). Тексти публіцистичного дискурсу, які вирізняються документальністю, інформаційною точністю, детальним описом фактів (Т. В. Матвеева), здійснюють особливий вплив на адресата шляхом переконання, що зумовлює їхню комунікативно-прагматичну спрямованість (Ю. О. Омельчук).

У науковій розвідці, відповідно до загальновизнаної методики опису концептів з виокремленням поняттєвого, образного й ціннісного компонентів (В. І. Карасик), окреслено тришарову структуру концепту КОНСЕНСУС. У лінгвокогнітивному ракурсі систематизовано мовні одиниці, котрі репрезентують концепт КОНСЕНСУС. Це забезпечило розкриття складу концепту, який номінується, а саме – виявлення його ядра, ближньої периферії та дальньої периферії. З'ясовано, що до ядра, окрім лексичної одиниці *consensus*, належать спільнокореневі слова (похідні словоформи) *consensual*, *consensually*, *consent*. Ближня периферія репрезентована синонімічним рядом *agreement*, *concurrence*, *unanimity*, *common consent*, *harmony*, *concord*, *accord*, *unity*. До дальньої периферії, що узгоджується з

поняттям образного й ціннісного шарів, зараховуємо асоціативні поля та лексичні одиниці, які забезпечують метафоричне та метонімічне осмислення.

У результаті аналізування архітектоніко-мовленнєвих форм дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС встановлено спрямованість комунікації у взаємовідносинах між адресантом й адресатом. Доведено, що досягнення консенсусу в дискурсивному просторі забезпечується завдяки таким архітектоніко-мовленнєвим формам як діалог і полілог (Нісаноглу 2021-а, с. 7).

Для кращого й більш глибокого розкриття та усвідомлення особливостей реалізації досліджуваного концепту його розглянуто через опозиційні форми, що зумовило вивчення концепту РОЗБІЖНІСТЬ. У наведеному нижче дискурсивному фрагменті, крім позначення протиріччя за допомогою номінації *dissension*, виявляється діалектика єдності концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ. Порівняльна конструкція *as much dissension as unity* (стільки розбіжності, скільки єдності) свідчить про паралельне співіснування в соціальному інституті роз'єднаності та згуртованості: *Ever since the first transmitter at Alexandra Palace cast its shadow over North London, television has inspired as much dissension as unity.* (там само).

Аналіз емпіричного матеріалу уможливив обґрунтування взаємозв'язку між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ в англomовному публіцистичному дискурсі, до прикладу: *More fundamentally, the existence of the forum marks a shift in the way diplomats and others go about trying to solve conflicts that shatter lives and communities in different parts of the world.* У наведеному вище дискурсивному фрагменті ідіоматичною конструкцією *to solve conflicts* (подолати конфлікти) відбивається настанова учасників комунікації на досягнення консенсусу з метою усунення негараздів. Використанням конструкції *shatter lives and communities* (руйнувати життя та спільноти) дається оцінка комунікації на тлі негативних соціальних процесів унаслідок конфлікту, чим визначається

діалектичний взаємозв'язок між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ (Нісаноглу 2021, с.121).

У рамках градуальності як способу реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС розроблено ступені градуальності субстантивних словосполучень, що є найбільш показовими синтаксичними засобами, а саме: *абсолютний, значний, малий та слабкий* ступені. У наведеному дискурсивному фрагменті лексична одиниця *consensus* представлена в субстантивному словосполученні з прикметником *total (усеосяжний)* як маркером повного досягнення консенсусу, що співвідносимо з типом *абсолютного ступеня* з урахуванням умовності цього терміна: *Sayce, a known critic of sheltered employment, found "a total consensus among disabled people's organisations and charities that segregated employment is not a model for the 21st century"* (Інтернет-ресурс)

Установлено, що субстантивні словосполучення можуть співвідноситися з типом *значного ступеня*, підкреслюючи переважання досягнення консенсусу, до прикладу: *There is overwhelming consensus among climate scientists that human activity — especially the burning of fossil fuels — is contributing to climate change* (там само).

У рамках субстантивних словосполучень виокремлено *малий ступінь* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, до прикладу: *The director-general elect of the Food and Agriculture Organisation, the UN agency that deals with world hunger, on Monday pledged to work for a minimum consensus to avoid paralysis of the organization.* (Інтернет-ресурс) Застосуванням номінації *minimum*, котра позначає малий ступінь реалізації досліджуваного концепту, відображає мінімальний рівень досягнення консенсусу.

У дисертації Н.Нісаноглу представлені метафоричні субстантивні словосполучення, які засновано на асоціаціях і які реалізують, на наш погляд, *слабкий ступінь* реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС. Наведений дискурсивний фрагмент, в основі якого лежить когнітивний механізм аналогового мапування, а саме проектування *фізичних властивостей* речей

на *консенсус*, представлений субстантивним словосполученням з метафоричним значенням нестійкості: *With the fiscal position of many rich countries stretched, a fragile consensus among the Group of 20 rich countries has developed* (інтернет ресурс). (Нісаноглу 2021, с. 187).

У роботі встановлено диференціацію абсолютного й парціального консенсусу: абсолютний консенсус є еквівалентним до абсолютного ступеня реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС, парціальний консенсус включає значний, малий та слабкий ступені, які характеризують неповноту досягнення консенсусу (там само).

Результати дослідження лінгвокогнітивного виміру концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі свідчать про розмаїття експліцитних та імпліцитних засобів його реалізації. Установлено, що експлікація концепту КОНСЕНСУС, окрім самого слова-репрезентанта *consensus* та його синонімів, забезпечується наступними фразеологічними засобами як знаками вторинної номінації: фразеологізмами, організованими як за моделлю словосполучення (*standstill agreement*), так і за моделлю речення (*Unity is strength*). (Нісаноглу 2021-а, с. 14)

Н.Г. Нісаноглу доводить, що у публіцистичному дискурсі експлікація концепту КОНСЕНСУС за допомогою синтаксичних засобів найбільш показово представлена лексичною одиницею *consensus*, яка функціонує в субстантивних і дієслівних словосполученнях. Ад'єктивні й адвербіальні словосполучення, що містять номінацію *consensus*, характеризуються низькою частотою вживання в дискурсі. У дослідженні розроблена класифікація субстантивних словосполучень за ознаками: *діяльнісною*, *просторовою*, *темпоральною*. Субстантивні словосполучення, що реалізують *діялісну* ознаку, класифікуються за такими підтипами як «соціальна сфера» (напр., *medical consensus*), «політична сфера» (*bipartisan consensus*), «економічна сфера» (*free-market consensus*) і «духовна сфера» (*Christian consensus*). Субстантивні

словосполучення, які реалізують *просторову* ознаку, систематизуються згідно з локальністю (напр., *European consensus*) й глобальністю (*worldwide consensus*) досягнення консенсусу. В рамках виявлення *темпоральної* ознаки субстантивні словосполучення диференціюються за періодом досягнення консенсусу (напр., *last-minute consensus*), тривалістю існування консенсусу (*20-year consensus*), швидкістю досягнення консенсусу (*quick consensus*) й частотою досягнення консенсусу (*rare consensus*).

Дієслівні конструкції розподілено на *дієслова виконання консенсусу* (напр., *to build consensus*) й *дієслова досягнення консенсусу* (*to achieve consensus*). Установлено, що експлікація концепту КОНСЕНСУС відбувається за допомогою різних часових форм.

Окрім експліцитного вираження, представленого прямими номінаціями, концепт КОНСЕНСУС може актуалізуватися в публіцистичному дискурсі імпліцитно із залученням елементів периферійної зони (Нісаноглу 2021, с. 78-79). Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на *лексико-семантичному рівні* передбачає непряме позначення за допомогою номінацій периферійної зони номінативного поля, які належать до різних частин мови, – іменника (напр., *alliance*) та дієслова (*concur*), рідше – прикметника (*corporate*) та прислівника (*collectively*) (там само, с. 81-83).

Імпліцитна реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на *фразеологічному рівні* забезпечується фразеологізмами, що охоплюють фразеологізми, організовані за моделлю словосполучення (*bridge builder*), і фразеологізми, організовані за моделлю речення, серед яких – крилаті слова (*Come let us reason together*), прислів'я (*Many hands make light work*). У роботі фразеологічні одиниці класифіковано за такими тематичними групами як «*agreement*», «*cooperation*», «*unity*», «*similarity*» та «*compromise*» (Нісаноглу 2021, с. 54-58).

Завдяки залученню квантитативного аналізу у текстах публіцистичного дискурсу Н.Г. Нісаноглу доводить, що імпліцитна

реалізація смислів концепту КОНСЕНСУС на синтаксичному рівні втілена у словосполученні, висловлюванні й надфразній єдності, яка представлена великим діапазоном непрямих номінацій.

Квантифікація емпіричного матеріалу забезпечила визначення кількісних характеристик експлікації та імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС із встановленням у контексті дослідження пріоритетності частин мови, словосполучень, фразеологізмів у англomовному публіцистичному дискурсі. Виявлено, що в англomовному публіцистичному дискурсі превалює імпліцитний спосіб актуалізації досліджуваного концепту (Нісаноглу 2021-а, с. 15).

3.2. Маніпулятивна стратегія як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС

У репрезентованому дослідженні визначено репертуар домінантних комунікативних стратегій і тактик, застосування яких передбачає прагматичний вплив на адресата задля досягнення консенсусу.

Маніпулятивна стратегія реалізується здебільшого за допомогою таких тактик як *умовляння, комплімент, контрастування*. З'ясовано, що застосування перелічених вище комунікативних тактик передбачає вплив на адресата з метою змусити його прийняти певне бачення ситуації, іноді викривлене сприймання дійсності, яке змушує погодитись з тим, що є вигідним для адресанта, та досягти з ним взаєморозуміння, зближення у комунікативному процесі, що є показниками консенсусу.

Задля розуміння пропонується дискурсивний фрагмент, у якому адресант керується як *тактикою умовляння*, так і *тактикою компліменту*, що орієнтована не лише на повідомлення приємної інформації, а й на досягнення певної мети:

Turnbull: Yes, but let me describe what it is. I think it is quite consistent. I think you can comply with it. It is absolutely consistent with your executive order so please just hear me out. <...> Every individual is subject to your vetting. You

can decide to take them or to not take them after vetting. You can decide to take 1,000 or 100. It is entirely up to you. <...>

Turnbull: Mr President, I think this will make you look like a man who stands by the commitments of the United States. It shows that you are a committed —

Trump: OK, this shows me to be a dope. I am not like this but, if I have to do it, I will do it but I do not like this at all. I will be honest with you. Not even a little bit. I think it is ridiculous and Obama should have never signed it. The only reason I will take them is because I have to honor a deal signed by my predecessor and it was a rotten deal. I hate having to do it, but I am still going to vet them very closely. <...>

Turnbull: That is the point I have been trying to make [Інтернет-ресурс].

У наведеному вище дискурсивному фрагменті за допомогою словосполучень *quite consistent, absolutely consistent* адресант (прем'єр-міністр Австралії Тернбулл) запевняє адресата (президента США Трампа) у високому ступені відповідності потенційних дій останнього щодо прийняття мігрантів згідно з документом. Вигуком *please*, що міститься у фразі *please just hear me out*, пом'якшується значення дієслова у наказовому способі. У синтаксичних конструкціях *subject to your vetting, you can decide, It is entirely up to you* інформація подається адресантом таким чином, що створюється ілюзія самостійності прийняття рішення адресатом. Крім того, вживання повторів, які спостерігаються впродовж дискурсивного фрагмента, закріплюються у свідомості адресата як об'єкта маніпулятивного впливу, чим посилюється на нього психологічний тиск, стверджує Н.Г. Нісаноглу на основі когнітивно-семантичного аналізування мовленнєвих актів.

У висловленому Тернбуллом компліменті *I think this will make you look like a man who stands by the commitments of the United States* навмисно підкреслюються позитивні якості Трампа й тим самим надається вагомість та виключність його вчинків. У репліці-відповіді виявляємо абсолютне відхилення Трампом комплімента як негативну реакцію на компліментарне

повідомлення. По-перше, спостерігається перебивання мовця, який не встиг завершити висловлювання *It shows that you are a committed*. По-друге, висловлювання *OK, this shows me to be a dope* набуває саркастичного звучання й непрямо виражає негативне ставлення Трампа до Тернбулла. Нагадування Тернбулла про зобов'язання Сполучених Штатів дотримуватись угоди щодо прийому біженців, підписаної попередником, змушує адресата погодитися, наголошуючи на небажанні це робити – *I am not like this but, if I have to do it, I will do it but I do not like this at all*. Прикметник *ridiculous* і образна синтаксична конструкція *a rotten deal* надають цій угоді негативної оцінки, а неминучість брати на себе відповідальність обґрунтовується наявністю власних моральних цінностей – *to honor a deal signed by my predecessor*. Фразою *I am still going to vet them very closely* віддзеркалюється намір Трампа здійснити ретельну перевірку кожного біженця, що одночасно імпліцитно відбиває згоду прийняти мігрантів Сполученими Штатами. Висловлювання у репліці-відповіді *That is the point I have been trying to make* є показником спільності позицій партнерів, а, отже, ефективності комунікації (Нісаноглу 2021, с.104).

Установлено, що у рамках реалізації маніпулятивної стратегії адресант може вдаватися до *тактики контрастування* з метою сформуванню у співрозмовника позитивний імідж на тлі недоліків інших осіб чи їхніх дій:

*The President: Well it's very nice of you to say that. I will say that we do a lot for Ukraine. We spend a lot of effort and a lot of time. **Much more than** the European countries are doing and they should be helping you **more than** they are. Germany does almost nothing for you. <...> A lot of the European countries are the same way so I think it's something you want to look at **but the United States has been very very good to Ukraine**. I wouldn't say that it's reciprocal necessarily because things are happening that are not good **but the United States has been very very good to Ukraine**. (приклад взято з інтернет ресурсу)*

*President Zelensky: **Yes you are absolutely right. Not only 100%, but actually 1000%** and I can tell you the following; I did talk to Angela Merkel and I*

*did meet with her. <...> It turns out that even though **logically**, the European Union should be our biggest partner **but technically** the United States is a **much bigger partner than** the European Union and **I'm very grateful to you** for that because the United States is doing quite a lot for Ukraine. <...> **I would also like to thank you** for your great support **in the area of defense**. We are ready to continue to cooperate for the next steps specifically we are almost ready to buy more Javelins from the United States for **defense purposes** [Інтернет-ресурс].*

У наведеному вище дискурсивному фрагменті застосована адресантом (Трампом) тактика контрастування втілена у сполучниках *but* і конструкціях вищого ступеня порівняння *more than, much more than*, відбиваючи обсяг допомоги США у порівнянні з іншими державами. Зіставлення американським президентом себе з іншими європейськими лідерами, чії вчинки оцінюються ним негативно, викликане його прагненням показати себе у вигідному світлі. Більш того, повний повтор фрази *the United States has been very very good to Ukraine* з підсилювальним прислівником *very* вжито з метою експресивно акцентувати увагу адресата на позитивному ставленні США до України. Максимальну згоду українського президента експліцитно виражено у висловлюваннях *Yes you are absolutely right* та *Not only 100%, but actually 1000%*. Гіперболою *1000%* підкреслюється виключність явища. Безапеляційну згоду можна пояснити усвідомленням українського лідера місця України у світі, її залежності від політики Заходу, особливо в умовах російської агресії. Незадоволення українського президента виконанням ЄС санкцій проти Росії протиставляється підтримці України Сполученими Штатами, що реалізовано порівняльною конструкцією, яка містить підсилювальний прислівник: *a much bigger partner*. Контраст втілено у протиставному сполучнику *but* й прислівниках *logically* та *technically*, що виступають контекстуальними антонімами. Сподівання українського президента отримати військову допомогу відбивається у словосполученнях *defense purposes* та *in the area of defense* як показниках, що окреслюють галузь потенційної кооперативної взаємодії партнерів. Формули подяки за подальшу

співпрацю висловлено у конструкціях з підвищеною емотивністю (*I'm very grateful to you, I would also like to thank you*), які засвідчують значущість вчиненої для мовця послуги (Нісаноглу 2021).

3.3. Самопрезентація як комунікативна стратегія дискурсивної реалізації концепту КОНСЕНСУС

У дисертації Н.Нісаноглу доведено, що стратегія *самопрезентації* є метою досягнення консенсусу та втілюється у публіцистичному дискурсі за допомогою таких основних тактик як *тактика самосхвалення* і *тактика контрастування*, які застосовуються адресантами для подання себе перед адресатом у вигідному світлі, створення позитивного враження, що сприяє взаєрозумінню між комунікантами. Н.Г. Нісаноглу пропонує для аналізу дискурсивний фрагмент, який містить висловлювання адресанта як реалізацію *тактики самосхвалення*:

“We saved the country,” yells Mr Lloyd, too close in this claustrophobic box of a room. “We may have killed ourselves, but we saved the country economically!” (приклад взято з інтернет ресурсу)

У вищенаведеному дискурсивному фрагменті адресантом акцентується увага не лише на власному героїчному вчинку, що втілено у дієслові *saved*, а й на ризику втратити життя заради покращення економіки країни, на що вказує синтаксична конструкція *may have killed ourselves*. Варто підкреслити, що у даному контексті прислівник *economically* набуває образного звучання. Завдяки альтруїстичній поведінці адресант постає справжнім героєм, який уособлює самовідданість та готовність до самопожертви на благо народу, що сприяє створенню позитивного іміджу мовця в очах аудиторії. Крім того, автор статті вживає дієслово *yells*, що є показником емоційного стану мовця (Нісаноглу 2021).

Реалізація стратегії самопрезентації також здійснюється через *тактику контрастування*, яка орієнтована на протиставлення власних дій та дій опонента, що передбачає підвищення іміджу, авторитету адресанта, до прикладу:

Obama's message to that same high-school-educated Latina working mom is "I inherited a mess. We've begun to turn things around, saving the auto industry, passing the Lilly Ledbetter Fair Pay Act, and creating 4.3 million jobs. But if we elect Romney, we will go back to the old, failed policies of more tax cuts for the rich (did I mention he made millions laying people off?) and gutting education, Medicare, and everything else the middle class depends on." Where Obama risks losing this swing voter is when he begins to brag about his accomplishments. (приклад взято з інтернет ресурсу)

На основі наративного й комунікативно-прагматичного аналізування дискурсивних фрагментів Н.Г. Нісаноглу доводить, що реалізуючи комунікативну тактику контрастування, адресант презентує свій професіоналізм у протиставленні з опонентом-суперником. За допомогою ідіоматичного виразу *to turn things around* вказується на заходи з покращення ситуації. Вживанням трьох дієприкметникових зворотів поспіль – *saving the auto industry, passing the Lilly Ledbetter Fair Pay Act, and creating 4.3 million jobs* – створюється ефект потужності дій адресанта та його команди в різноманітних галузях (див. Нісаноглу 2021. с. 121-132). Завдяки вживанню адресантом умовного способу та нагромадженню у головній частині складнопідрядного речення однорідних членів як опису потенціальних критичних явищ – *we will go back to the old, failed policies of more tax cuts for the rich (did I mention he made millions laying people off?) and gutting education, Medicare* – характеризується професійна некомпетентність свого опонента. Щобільше, додаткове зауваження в дужках у формі самостійного речення містить фразове дієслово *lay off*, що відбиває поточні негативні наслідки діяльності опонента. У такий спосіб, підриваючи авторитет суперника, адресант намагається на його тлі виглядати більш вигршно. Однак, автор статті експліцитно виражає небезпеку звітування про здобутки перед виборцями – *Where Obama risks losing this swing voter is when he begins to brag about his accomplishments.*(Нісаноглу 2021, с. 132).

ВИСНОВКИ

Сучасна лінгвістика характеризується поліпарадигмальністю, синтезом різних наук, що дає імпульс для пошуку нових, нестандартних шляхів вирішення лінгвістичних і міждисциплінарних проблем. Саме у такому ключі виконана докторська дисертація Цапів А.О., яка є самостійним і закінченим дослідженням поезики наративу англійських, американських та австралійських художніх текстів для дітей. Дисертантка пропонує оригінальну концепцію вивчення поезики наративу художніх творів, яка базується на комплексному підході до висвітлення суті поезики, що передбачає всебічне аналізування різних аспектів художнього тексту: лінгвокогнітивного, комунікативно-прагматичного, культурологічного та новітніх тенденцій текстотворення – мультимодальності та інтермедіальності. Запропонований у роботі А.О. Цапів алгоритм дослідження художніх текстів для дітей може бути застосованим до вивчення різних типів текстів.

Актуальність роботи визначається її відповідністю загальному спрямуванню наратологічних студій на багатоаспектне вивчення тексту, на пошук новочасних методів аналізу наративів. Урахування інтермедіальних і мультимодальних рис сучасних художніх наративів уможливило виявлення особливостей творення їх поезики та чинників їхньої культурної оригінальності.

Наукова новизна одержаних результатів у докторській дисертації А.О. Цапів є беззаперечною і полягає у започаткуванні нового напрямку наратологічних досліджень – *поетологічної наратології*, напрацювання теоретико-методологічної бази якої уможливило витлумачення поезики наративу художніх текстів для дітей як двовимірного явища, що, з одного боку, постає лінгвокогнітивним *конструюванням* художнього тексту за допомогою вербальних та невербальних семіотичних ресурсів, а з іншого, володіє естетико-етичним *впливом*, який художній текст створює на читача-

дитину. У роботі *вперше* змодельовано ігрові моделі нарації художніх текстів для дітей Квест, Карусель, Пазл, Криве дзеркало, за якими конструюється казкова оповідь. *Новизною* відзначається запропоноване тлумачення поняття казкового етнонаративу як особливого типу казкової оповіді, у якому актуалізовані знання, вилучені з етноархетипів або етнореалій австралійської лінгвокультури. Авторкою здійснено сучасну, актуальну класифікацію типів художніх наративів для дітей за превалюючим семіотичним ресурсом, залученим для реалізації наративу та за типом головної моделі нарації.

Розбудова мультимодальної наратології, зокрема виявлення вербальних та невербальних засобів у конструюванні смислів та наративних епізодів, засоби творення точки зору фокалізатора, персонажних образів, художнього часу і простору становлять **теоретичне значення** роботи. Розроблена комплексна методика поетико-нاراتологічного аналізування художніх текстів для дітей може слугувати універсальним паттерном для наратологічного аналізу художніх текстів інших жанрів. Запропонована у дослідженні таксономія художніх наративів для дітей, що відбиває семіотичний аспект їх конструювання та демонструє певну універсальність побудови художніх наративів окремої лінгвокультури за одним із паттернів слугує **розбудові теорії** культурологічних розвідок. Установлення основних критеріїв, що характеризують художні тексти як такі, що призначені для дитячої читацької аудиторії; виявлення засобів творення унікальної поетики наративу художніх текстів для дітей, а саме наративної лакуни та наративної імерсії, все це є **внеском у теорію** наратології та поетики як лінгвістичної науки.

У річищі концептології як складової частини сучасної мультимодальної лінгвістики дослідження **концепту КОНСЕНСУС** у комунікативно-прагматичному аспекті **забезпечило встановлення** домінантних комунікативних стратегій дискурсивної актуалізації концепту **КОНСЕНСУС** – *маніпулятивну стратегію, самопрезентацію, формування*

емоційного відгуку, які вживаються адресантом з метою здійснення прагматичного впливу на адресата задля досягнення консенсусу.

Доведено, що концепт КОНСЕНСУС найповніше реалізується в семантичному просторі публіцистичного дискурсу з властивою для нього інформативністю й експресивністю, що є представленим у текстах різних жанрів. Аналіз мовно-мовленнєвих форм реалізації концепту КОНСЕНСУС дав підстави констатувати, що досягнення консенсусу здійснюється через діалогічну та полілогічну комунікацію, яка віддзеркалює взаємоспрямованість між адресатом та адресантом. У свою чергу, це передбачає вживання адресантом тих мовних/мовленнєвих засобів, які оптимально реалізують його комунікативний намір.

Лінгвальне оформлення взаємозв'язку між складниками концептів КОНСЕНСУС і РОЗБІЖНІСТЬ засвідчує прояв діалектичного принципу єдності протилежностей в публіцистичному дискурсі. **З'ясовано**, що основними складниками концепту РОЗБІЖНІСТЬ/DISSENSION є незгода (*disagreement*), конфлікт (*conflict*), відмінність (*difference*).

Із застосуванням поняття градуальності скласифіковано ступені реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі, що **уможливило виокремити** градуальні типи ступенів реалізації (абсолютний, значний, малий, слабкий), які визначають повноту/неповноту досягнення консенсусу. Відповідно до градуальних типів консенсус можна диференціювати як повний та парціальний.

Вивчення особливостей вираження концепту КОНСЕНСУС експліцитним способом **дозволило з'ясувати**, що експлікація концепту КОНСЕНСУС, окрім самого слова-репрезентанта *consensus*, здійснюється за допомогою номінацій *agreement, concurrence, unanimity, common consent, harmony, concord, accord, unity*. Зазначені лексичні одиниці є синонімами, які формують ближню периферію номінативного поля досліджуваного концепту.

Експлікація концепту КОНСЕНСУС забезпечується також фразеологізмами, організованими як за моделлю словосполучення (standstill agreement), так і за моделлю речення (Unity is strength).

Визначено особливості імпліцитної реалізації смислів концепту КОНСЕНСУС на лексико-семантичному, фразеологічному й синтаксичному рівнях. Це дало підстави дійти висновку, що імпліцитна реалізація смислів здійснюється через непряме позначення, фразеологічні одиниці, асоціативні поля, що знаходять мовне втілення у словоформі, словосполученні, висловлюванні, надфразній єдності.

Список використаних джерел:

Андреева К.А. Литературный нарратив : когнитивные аспекты текстовой семантики, грамматики, поэтики. 2004. 244 с.

Арутюнова Н.Д. Дискурс. М. : Сов. энцикл., 1990. 247 с.

Бабелюк О. Принципи виявлення дієгетичного / недієгетичного наратора в американських постмодерністських коротких оповіданнях // Наука і сучасність : зб. наук. пр. ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – 2005. Вип. 48. С. 205–217.

Белехова Л.І. *Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії) : монографія* Херсон: Айлант, 2002. 368 с.

Белехова, Л. І. (2018). Поетика очуднення у ліриці Ліни Костенко: когнітивно-прагматичний аспект. Л. Белехова (Ред.), *Лінгвокогнітивна поетологія: монографія* (с. 296–310). Херсон: Видавничий дім «Гельветика».

Белехова, Л. І. (2018а). Поетика простоти у ліриці Роберта Фроста: когнітивно-прагматичний аспект. *Різноаспектне дослідження поетичного мовлення : збірник наукових праць* (с. 128–134). Херсон: Айлант.

Белехова, Л. І. & Цапів, А. О. (2019). Когнітивна ігрова модель нарації «Квест» у казці Роалда Дала «Чарлі та шоколадна фабрика». *Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: збірник наукових праць. Серія: «Філологія», 25(2), 11–30.*

Бацевич Ф.С. *Нариси з лінгвістичної прагматики*: монографія. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.

Безугла Л. Р. *Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі* : [монографія]. Харків. 2007. 332 с.

Бехта І. *Стратегії інтерпретації оповідного дискурсу*. Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія : Філологічні науки. 2004. № 3 (62). С. 26–32.

Веккер Л.М. *Психика и реальность: Единая теория психических процессов*. М.: Гнозис, 1998. 604 с

Воробйова, О. П. (2005). Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях. *Мова. Людина. Світ. До 70-річчя професора М.П. Кочергана*. 72–86.

Воробьева, О. П. (2009). Вирджиния Вулф и поэтика инсайта. В А. Виноградов, В. Ф. Новодранова, & Н. К. Рябцева (Ред.), *Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство: Сб. в честь Е. С. Кубряковой*. (с. 764–776). Москва: Языки славянских культур.

Воробйова, О. П. (2010). Словесная голография в пейзажном дискурсе Вирджинии Вулф: Модусы, фракталы, фузии. *Когниция, коммуникация, дискурс, 1*, 47–74.

Бондаренко, Е. В., Мартынюк, А. П., Фролова, И. Е., & Шевенко, И. С. (2017). *Как нарисовать портрет птицы: методология когнитивно-коммуникативного анализа языка*. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина.

Бодріяр, Ж. (2004). *Симулякри і симуляція*. (В. Ховхун, Пер.). Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи».

Горський В.С. Античність і філософська думка Київської Русі / *Антична культура і вітчизняна філософська думка*. Серія 2. “Світогляд”. К.: Т-во “Знання” УРСР, 1990. С. 15 – 23.

Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : кол. моногр. / Безугла Л. Р., Бондаренко Є. В., Пасинок В. Г., Піхтовнікова Л. С., Солощук Л. В., Фролова І. Є., Швачко С. О., Швеченко І. С. / під заг. ред. І. С. Шевченко. Х. : Константа. 2005. 354 с.

Еко У. Поміж автором і текстом // Антологія світової літ.-крит. думки ХХ ст.. Л. : Літопис, 2002. 582 с.

Женетт Ж. Вымысел и слог / Ж. Женетт // Фигуры : [в 2 т.]. 1998. Т. 2. С. 342-452.

Женетт Ж. Границы повествовательности // Фигуры : [в 2 т.]. 1998. Т. 1. С. 283-299.

Женетт Ж. Пространство и язык / Ж. Женетт // Фигуры : [в 2 т.]. –1998. Т. 1. С. 126-132.

Жолковский А.К. Работы по поэтике выразительности : Инварианты – Тема – Приёмы – Текст. 1996. 344 с.

Кухаренко, В. А. (2011). Кумулятивный образ и связность текста. *Вісник КНЛУ*, 14(1), 59-69.

1. Кухаренко, В. А. (2018). *Текст и его структура: Учебное пособие*. Москва: Флинта.

2. Лакофф, Дж. (1981). Лингвистические гештальты. В. А. Звегинцев (Ред.), *Новое в зарубежной лингвистике* (Вып. 10). (с. 350-368). Москва: Прогресс.

Липгарт, А. А. (2016). *Основы лингвопоэтики*. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ».

Лосев, А. Ф. (2004). *Введение в общую теорию языковых моделей*. Москва: Едиториал УРСС.

Лотман, М. Ю. (1998). *Структура художественного текста*. Санкт-Петербург: «Искусство – СПб».

Макарук, Л. *Мультимодальність сучасного англомовного масмедійного комунікативного простору*. (Дис. доктора філол. наук). Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2019.

Макарова О.А. Образ жінки в австралійських художніх текстах ХХ століття: лінгвокогнітивний і культурологічний аспекти. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський державний університет, Херсон 2019.

Макарова О.А. Образ жінки в австралійських художніх текстах ХХ століття: лінгвокогнітивний і культурологічний аспекти. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Херсонський державний університет, Херсон 2019-а.

Маляренко І.О. Етнореалії в австралійських поетичних текстах: лінгвокультурний і лінгвокогнітивний аспекти: (автореф. дис. канд. філол. Наук) Херсон, 2012. 20 с.

Маляренко, І. О. *Етнореалії в австралійських поетичний текстах: лінгвокультурний та лінгвокогнітивний аспекти*. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський державний університет, Херсон 2012.

Мамардашвили М.К. *Стрела познання*. М. : Языки русской культуры, 1996. 396 с.

Маслова В.А. *Введение в лингвокультурологию*. М.: Наследие, 1997. 208с.

Маріна, О. *Семіотика парадоксальності у когнітивно-комунікативному висвітленні (на матеріалі сучасного англомовного поетичного дискурсу): монографія*. Херсон: Айлант, 2015.

Молчанова Г.Г. *Английский язык как неродной: текст, стиль, культура, коммуникация* : учебное пособие. М. : ОЛМА Медия Групп, 2007. 384 с.

Мороховский, А. Н., Воробьева, А. П., Лихошерст, Н. И. & Тимошенко, З. В. (Ред.). *Стилистика английского языка: учебник*. Київ: Вища школа, 1991.

Нісаноглу Н.Г. Актуалізація концепту КОНСЕНСУС в англомовному публіцистичному дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Херсонський1 державний університет, Херсон, 2021-а.

Нісаноглу Н.Г. Актуалізація концепту КОНСЕНСУС в англомовному публіцистичному дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський1 державний університет, Херсон, 2021.

Слухай А.С. Етнічний міф в образних парадигмах давньоанглійських

епіко-міфологічних текстів: дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови”. К., 2011. 254 с.

Старовойтова Х.В. Архетип *Матері* в сучасній французькій драмі: лінгвокогнітивний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови”. К., 2008. 20 с.

Селіванова О.О. Мовленнєвий вплив в комунікативній взаємодії. Психолінгвістика. 2012. Вип. 10. С. 223-229.

Серль Дж. Р. Что такое речевой акт // Новое в зарубежной лингвистике. М. : Прогресс. 1986. Вып. 17. С. 151–169.

Стернин И.А. Основы речевого воздействия. Учебное издание. Воронеж: «Истоки», 2012. 178 с.

Тарасов Е. Ф. Речевое воздействие: методология и теория. Оптимизация речевого воздействия ; [под. ред. Р.Г. Котова]. М. : Наука. 1990. С. 5–18.

Таценко Н.В. Емпатія в сучасному англомовному дискурсі: когнітивно-синергетичний вимір : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” . Харків, 2018. 36 с.

Таценко, Н. В. *Емпатія в сучасному англомовному дискурсі: когнітивно-синергетичний вимір*. (Дис. докт. філол. наук). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2018.

Ткаченко І.А. Наративні маски в англомовному постмодерністському дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський державний університет, Херсон, 2018.

Ткаченко І.А. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : кол. моногр. / Безугла Л. Р., Бондаренко Є. В., Пасинок В. Г., Піхтовнікова Л. С., Солощук Л. В., Фролова І. Є., Швачко С. О., Шевченко І. С. / під заг. ред. І. С. Шевченко. Х. : Константа. 2005. 354 с.

Тюпа, В. (2013). Категория интриги в современной нарратологии. *Питання літературознавства*, 87, 64–76.

Тюпа, В. (Ред.). (2014). *Поэтика «Доктора Живаго» в нарратологическом прочтении: коллективная монография*. Москва: Intrada.

Топоров В.Н. *Миф. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического*. М. : Прогресс, 1995. 624 с.

Топорова Т.В. Отражение архетипов начала и конца в древнегерманской лингвокультурной традиции / *Литературный язык и культурная традиция*. М.: Стела. 1994, С. 200 – 216.

Топорова Т.В. Об архетипе “воды” в древнегерманской космогонии / *Вопросы языкознания*, 1996. №6. С. 39 – 48.

Успенский Б.А. *Поэтика композиции. Структура художественного текста и типы композиционной формы*. М. : Искусство, 1970. 225 с.

Фрай Н. Архетипний аналіз: теорія мітів / *Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів: Літопис, 1996. С. 109 – 136.

Фрейд З. *Художник и фантазирование*: пер. с нем. М.: Республика, 1995. 400 с.

Фрэзер Дж. *Золотая ветвь: Исследования магии и религии*: пер. с англ. М.: Фирма изд-во АСТ, 1998. 784 с.

Шаховский В. И. Эмоции в коммуникативной лингвистике / *Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство: Сб. в честь Е.С. Кубряковой*. М., 2009. С. 671–683.

Шевченко І.С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу / *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: Монографія*. Харків: константа, 2005. 356 с.

Юнг К. -Г. *Архетипы и символ*. М.: Renaissance, 1991. 306 с.

Юнг К.–Г. *Душа и миф: Шесть архетипов* : пер. с англ. К. : Гос. библиотека Украины для юношества, 1996-а. 324 с.

Юнг К.–Г. *Человек и его символы* : пер. с англ. СПб. : Б.С.К., 1996-б. 646 с.

Юнг К.–Г. *Сознание и бессознательное* ; пер. с англ. СПб. : Университетская книга, 1997. 544 с.

Askerman R. *The Myth and Ritual School*. Cambridge (Mass.): Cambridge

University Press, 1991. – 234 p.

Bal, M. (2017). *Narratology: Introduction to the theory of narrative*. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.

Bodkin M. *Archetypal Patterns in Poetry*. Stanford: Stanford University Press, 1934. 324 p.

Boyer R. *Archetypes / Companion to Literary Myths, Heroes and Archetypes*. – L.; N.Y.: Routledge. 1996. P. 110-117.

Campbell J. *The Inner Reaches of Outer Space: Metaphor as Myth and as Religion*. N. Y., Toronto: Harper and Row Publishers, 1988. 286 p

Churchland P.S. *Neurophilosophy: Toward a Unified Science of the Mind, Brain..* Cambridge (Mass.): Bradford , MIT Press, 1986. 456 p.

Fauconnier G. *Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. 190p.

Fauconnier G. The dark matters of semantics / *4-th Cognitive Linguistics Conference (London, King's College, 10-12th July, 2012)* : Book of Abstracts. – London, 2012. – P.1.

Fauconnier G. Turner M. Principles of conceptual integration / *Discourse and Cognition: Bridging the Gap* : [ed. by J. R. Koenig]. – Stanford, 1998. – P. 269–283.

Fauconnier G. Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities* . N.Y. : Basic Books, 2002. – 440 p.

Fludernik, M. (2002). *An introduction to narratology*. London and New York: Routledge. Taylor & Francis Group.

Freeman M. Poetry and the scope of metaphor: Toward a cognitive theory of literature / *Metaphor and Metonymy at the Crossroads. A Cognitive Perspective*. Berlin, N.Y., 2000. P. 253– 283.

Frye N. *The Great Code: The Bible and Literature*. Toronto: Academic Press Canada, Cop, 1982. 261 p.

Kress, G. (2010). *Multimodality. A social semiotic approach to contemporary communication*. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group.

Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal About the Mind* . Chicago : The University of Chicago Press, 1987. 614 p.

Lakoff G. Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought* . N. Y. : Basic Books, 1999. 624 p.

Nørgaard, N. (2018). *Multimodal stylistics of the novel: more than words*. New York and London: Routledge Taylor & Francis Group.

Nünning, V. (2015). *Unreliable narration and trustworthiness: intermedial and interdisciplinary perspective*. Berlin, München, Boston: De Gruyter.

O'Halloran, K. (Ed.). (2004). *Multimodal discourse analysis*. London, New York: Continuum.

Tsur R. *Playing By Ear and the Tip of the Tongue: Precategorical Information in Poetry* . John Benjamins B.V. 2012. 309 p.

Turner M. *The Literary Mind: The Origin of Thought and Language*. N.Y., Oxford : Oxford University Press, 1998. 187 p.

Додаток А.

Дисертації, захищені у звітній період

Шилова Крістіна Олександрівна Риторичні питання в американському віршованому мовленні : лінгвопрагматичний аспект. (Дис.канд. філол. наук (доктора філософії). Херсонський державний університет, Херсон, 2017.

Ткаченко І. А. Наративні маски в англomовному постмодерністському дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти.

(Дис.канд. філол. наук (доктора філософії). Херсонський державний університет, Херсон, 2018.

Макарова О.А. Образ жінки в австралійських художніх текстах ХХ століття: лінгвокогнітивний і культурологічний аспекти. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський державний університет, Херсон 2019.

Нісаноглу Н.Г. Актуалізація концепту КОНСЕНСУС в англomовному публіцистичному дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти. (Дис. канд. філол. наук). Херсонський1 державний

університет, Херсон, 2021.

Цапів А.О. Поетика нарративу англійськомовних художніх текстів для дітей. (Дис. доктора філол. наук). Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна Міністерства освіти і науки України України; Харків, 2020.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ІНДИВІДУАЛЬНО-КОЛЕКТИВНОЮ ТЕМОЮ

Розділи у Монографіях:

Tsapiv, A. (2019). Narrative modelling of American and Australian fairy narratives for children in a cultural perspective. In A. Wrobel, & J. Skiba (Eds.). *Traditions and innovations in teaching philological disciplines: collective monograph* (pp. 299–316). Lviv – Toruń: Liha–Pres.

Tsapiv, A. O. (2019). Narrative game construing of English fairy narratives. In A. Wrobel & J. Skiba (Eds.). *Development trends of modern linguistics in the epoch of globalization: collective monograph* (pp. 216–232). Lviv – Torun: Liha–Press.

Белехова Л.І. Міфопоетика лірики Лесі Українки й Емілі Дікінсон / Лінгвокогнітивна поетологія: колективна монографія [ред. С.В. Волкова, О.С. Маріна, А.О. Цапів]. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 310-313

Белехова Л.І., Цапів А.О. Методика інтерпретації архетипних словесних образів та конструювання їх смислів в англомовному поетичному дискурсі / *Актуальні питання теоретичної та прикладної лінгвістики. Колективна монографія*. Полтава : Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна», 2020. – С. 5-23.

Белехова Л.І., Цапів А.О. Когнітивна ігрова модель нарації «Квест» у казці Роалда Дала «Чарлі та шоколадна фабрика». *Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. наукових праць. Серія:*

«Філологія». Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М., 2019. Вип. 25 (2). С. 11–30. (**Web of Science Core Collection**)

Bieliekhova L.I. Cognitive Strategies of Poetic Text Interpretation: Development Trends of Modern Linguistics in the Epoch of Globalization : Collective Monograph // L.I. Bieliekhova, I.I. Dmytriv, M. Yu. Fedurko etc. – Lviv-Torun : Liha-Press, 2019. P. 1- 17. (**Web of Science Core Collection**) Official website – www.sense.nl

Bieliekhova L.I. Novel Images in the Imagery Space of American Poetic Discourse: A Cognitive Perspective Traditions and Innovations in Teaching Philological Disciplines : Collective Monograph N.I. Andreychuk, O.A. Babelyuk, V.D. Bialyk, L.I. Bieliekhova, etc. – Lviv-Torun : Liha-Press, 2019. P. 54-72. (**Web of Science Core Collection**) Official website – www.sense.nl [prefix MetCode: 978966397]

Наукові праці у зарубіжних наукових виданнях:

Хаджикова Н. Г. (Нісаноглу) Имплицитная актуализация консенсуса на лексико-семантическом уровне в англоязычном публицистическом дискурсе. *Современная филология : теория и практика*. Материалы XIV международной научно-практической конференции, 27 декабря 2013 г. Москва : Изд-во «Спецкнига», 2013. С. 346–349.

Хаджикова Н. Г. Имплицитная актуализация консенсуса в англоязычном публицистическом дискурсе : синтаксический уровень. *Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серыя 3. Філалогія. Педагогіка. Псіхалогія*. Выпуск 1 (171), 2014. С. 54–57.

Нісаноглу Н. Г. Комунікативні стратегії і тактики дискурсивної реалізації концепту CONSENSUS в англomовному публіцистичному дискурсі. *Science and Education a New Dimension. Philology*. VIII (66). 2020. Issue 218. P. 45–48.

Tsapiv, A. O. (2016). The folk image of the fairy in Irish poetry. *Science and Education a New Dimension: Philology*, 78, 77–79.

Цапів, А. О. (2018). Міфопоетика австралійських літературних казок крізь призму їх наративної структури : лінгвокультурологічний аспект. *Science and Education a New Dimension: Philology*, 177, 69–72.

Цапів, А. О. (2019). Методологія поетико-нараторологічного аналізу казкових етнонараторів (на матеріалі австралійських художніх текстів для дітей). *Science and Education a New Dimension: Philology*, 210, 63–69.

Цапів, А. О. (2020). Конструювання графічних нараторів (коміксів) (на матеріалі графічних текстів циклу Fables). *Science and Education a New Dimension: Philology*, 266, 50–55.

Bieliekhova L.I. Cognitive Strategies of Poetic Text Interpretation: Development Trends of Modern Linguistics in the Epoch of Globalization : Collective Monograph|| L.I. Bieliekhova, I.I. Dmytriv, M. Yu. Fedurko etc. – Lviv-Torun : Liha-Press, 2019 –. P. 1- 17. (**Web of Science Core Collection**) Official website – www.sense.nl

. Bieliekhova L.I. Novel Images in the Imagery Space of American Poetic Discourse: A Cognitive Perspective Traditions and Innovations in Teaching Philological Disciplines : Collective Monograph N/I/ Andreychuk, O.A. Babelyuk, V.D. Bialyk, L.I. Bieliekhova, etc. – Lviv-Torun : Liha-Press, 2019 –. P. 54-72. (**Web of Science Core Collection**) Official website – www.sense.nl [prefix MetCode: 978966397];

Larysa Bieliekhova Integrated Model of Poetic Text Interpretation // *Text–Image – Music: Crossing the Borders: Intermedial Conversations on the Poetics of Verbal, Visual and Musical Texts*. In Honor of Prof. Elzbieta Chrzanowska-Kluczewska / Andrzej Pawelec/Aeddan Shaw/Grzegorz Szpila (eds) PeterLang-Berlin–Bern-Bruxelles New York-Oxford – Warszawa – Wen 2021. P.1999-211.

Scopus

Макарова О.А. Образ жінки-стоїка в австралійській художній прозі в лінгвокогнітивному висвітленні. *Science and Education a new dimension. Philology*, VI (46), Issue: 159. 2018. P.44 – 47

Участь членів кафедри у конференціях

Ткаченко І.А. Дискурсна зона наративної маски блязня у романі «Бійцівський клуб» Ч. Поланіка // Матеріали I Всеукраїнської наукової інтернет конференції «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі». 2017. С. 301–304.

Базилевич Н.В. Культурно-історичний контекст дискурсу рефлексії В. Черчилля Пріоритети сучасної науки (частина II) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 27-28 жовтня, 2017. – Київ : МЦНД, 2017. – С. 69 – 71.

Базилевич Н.В. Метафоричні моделі концептуалізації простору в романі «Джейн Ейр». Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика : [зб. наук. праць]. – Випуск 30 Херсон : ХДУ, 2017. – С. 100 – 104.

Базилевич Н.В. «Особливості використання лексичних стилістичних засобів у дискурсі рефлексії В. Черчилля» у збірнику «The proceedings of the 2 European conference on Languages, Literature and Linguistics». Premier Publishing s.r.o. Vienna, 2017. – P. 50 – 55.

Базилевич Н.В. Мовні засоби репрезентації концепту *ЧОЛОВІК* у романі Д. Лоуренса «Закохані жінки» «Сучасний вимір філологічних наук»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 19-20 липня 2019 р. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2019. С. 59-63.

Макарова О.А. Відображення гендерних стереотипів про жінку в австралійському художньому дискурсі. *Лінгвістика ХХ століття: здобутки та перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Херсон, 2017). Херсон, 2017. С.128 – 132.

Макарова О.А. Передконцептуальна іпостась образу жінки в австралійських художніх текстах. *Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 12-13 квітня 2019 р.). Львів, 2019. С.103 – 107.

Tsapiv, A. O. (2016). Conceptual space of the FAIRY in J.M. Barrie's fairy tales (case study of the fairy tales "Peter Pan in Kensington Gardens", "Peter Pan and Wendy"). In *Book of abstracts: PALA – 2016 In/Authenticity styles: language, discourse and contexts* (p. 158). Cagliari: University of Cagliari, Department of philology, literature and linguistics, Faculty of humanities.

Tsapiv, A. O. (2018). Poetics of narrative in Australian short stories for children. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Поетика художнього тексту»* (с. 101–103). Херсон: ХДУ.

Tsapiv, A. O. (2018). Narrative organization of literary texts for children: communicative and pragmatic aspects. *Second International conference on pragmatics and philosophy* (p. 61). Lisbon, Portugal: Universidade Nova de Lisboa.

Tsapiv, A. O. (2018). Literary texts for children: poetics of narrative. In *Book of abstracts. IALS 2018 (International Association of Literary Semantics) 2018 Symposium: Text Image Music: Crossing the Borders Conference* (pp. 55–56). Krakow, Poland: Institute of English Studies, The Jagiellonian University.

Цапів, А. О. (2018). Перспективи та здобутки когнітивної наратології. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «IV Таврійські філологічні читання»* (с. 94–97). Херсон: Видавничий дім «Гельветика».

Цапів, А. О. (2019). Наратор як оповідна інстанція у художніх текстах для дітей. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Мова та література у полікультурному просторі»* (с. 121–122). Львів: Наукова філологічна організація «ЛОГОС».

Цапів, А. О. (2019). Наративна допитливість дитини-читача. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Мови професійної*

комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти» (с. 74–76). Київ: видавництво.

Tsapiv, A. O. (2019). Fairy text worlds in a narrative perspective. In *Book of abstracts. Wor(l)ds. The 8th Conference of the International Association of Literary Semantics (IALS 2019)* (pp. 32–33). Reykjavík: University of Iceland. Цапів, А. О. (2019). Деякі аспекти дослідження художнього нарративного тексту. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження різних напрямів розвитку філологічних наук в Україні та ЄС»* (с. 130–133). Румунія, Бая-Маре: Північний університетський центр у Бая–Маре.

Цапів, А. О. (2020). Ольфакційні персонажні образи у повісті Р. Дала «The Twits». *Міжкультурна комунікація в науковому і освітньому просторі: матеріали I-ої Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 53–56). Одеса: Українсько-німецький інститут Одеського національного політехнічного університету.